

**Collectief
Rivierenland**
agrarisch
natuurbeheer

**Overzicht Beheerpakketten
Agrarisch Natuur- & Landschapsbeheer**

**Beheerjaar 2023
Deelnemers ANLb**

Versie 2.3 Definitief

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Colofon	4
Opbouw van de beheerpakketten.....	5
A01 Grasland met rustperiode	6
A02 Kuikenvelden	8
A03 Plasdras voor weidevogels	10
A04 Legselbeheer op grasland.....	12
A05 Kruidenrijk grasland.....	14
A06 Extensief beweid grasland.....	16
A07 Ruige mest	17
L09 Poel en klein historisch water	19
L10 Natuurvriendelijke oever	21
L12 Duurzaam slootbeheer	23
A13a Botanisch weiland	25
A13b Botanisch hooiland	27
A13c Botanisch waardevolle weiderand	29
A13c1 Botanisch waardevolle weiderand (Waterschap Rivierenland)	31
A13c2 Botanisch waardevolle weiderand (Bufferstrook grasland).....	32
A13d Botanisch waardevolle hooilandrand.....	33
A15 Wintervoedselakker	35
A18 Kruidenrijke akker	37
A19 Kruidenrijke akkerranden.....	39
L20 Hakhoutbeheer.....	41
L21 Beheer van bomenrijen	43
L22 Knip- of scheerheg.....	45
L23 Struweelhaag.....	47
L24 Struweelrand - zoomvegetatie	49
L26 Half- en hoogstamboomgaard	51
L27 Hakhoutbosje	53

L29	Bosje	55
A39a	Bodemverbetering grasland met enkel ruige stalmest	57
A39b	Bodemverbetering bouwland met vaste mest of bodemverbeteraars	58
A39c	Bodemverbetering bouwland met gewasresten	59
A39d	Bodemverbetering op grasland met vaste mest of bodemverbeteraars.....	60
A41a	Ontwikkeling kruidenrijk grasland: Verschralen voedselrijk grasland (plus aansluitend kuikenveld)	61
A41b	Ontwikkeling kruidenrijk grasland: Doorbreken Witbol dominantie (plus aansluitend kuikenveld)	63
A42	Legselbeheer op bouwland: nestbescherming	65
A42b	Legselbeheer op bouwland en uitgesteld zaaien: rustperiode	67
A43	Bloemenblok.....	69
A44	Keverbank.....	71
A45	Kievitstrook.....	73
A46	Verbrede bufferstrook	74
Bijlage 1	Cumulatietabel	75
Bijlage 2	Lijst met indicatorsoorten	76
Bijlage 3	Checklist onkruidbestrijding	77
Bijlage 4	Protocol Maaiwerkzaamheden	80
Bijlage 5	Normen en mestcodes aanvoer en afvoer (dierlijke) mest.....	81
Bijlage 6	Overzicht beheervergoedingen	82

Colofon

Dit document is opgesteld voor de uitvoering van het Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb) en wordt door de agrarische collectieven gebruikt.

De eigenaar van de tekst is BoerenNatuur.

Redactie en contact: Willemien Geertsema – wgeertsema@boerennatuur.nl

Bij citeren van dit document als bron vermelden Overzicht Beheerpakketten Agrarisch Natuur & Landschapsbeheer, versie 2023.

Opbouw van de beheerpakketten

De pakketten zijn opgebouwd uit de volgende onderdelen (nieuwe indeling voor 2023)

1. Introductie met doel van beheerpakket
2. Beschrijving van het beheer
Opgesplitst in beheereisen (o.b.v. beheeractiviteiten uit de koppeltabel), aanvullende beheervoorschriften en adviezen.
3. Pakketvarianten
4. Meldingen

A01 Grasland met rustperiode

Introductie

Dit pakket biedt rust aan broedende vogels en opgroei gelegenheid aan kuikens. Een rustperiode is vooral voor weidevogels van belang, maar het beheer biedt ook schuil- en foerageergelegenheid voor insecten en kleine zoogdieren.

Voorweiden is toegestaan. Zeker bij productieve graslanden met weinig nesten is dit zinvol: het voorkomt een te zwaar gewas aan het eind van de rustperiode waarin kuikens zich moeilijk kunnen bewegen. Het voorweiden kan tot begin mei, zodat de vogels daarna rust hebben.

Combineren met hoog waterpeil is een waardevolle optie voor grasland met rustperiode. Hoog waterpeil remt de grasgroei, waardoor de grasmat geschikt is voor weidevogelkuikens. Daarnaast zitten wormen en andere bodemdieren ondieper in de bodem waardoor ze beter beschikbaar zijn voor weidevogels.

Om te voorkomen dat het gras te zwaar wordt, wordt afgeraden om voor de rustperiode te bemesten. Dat voorkomt dat het gras aan het eind van de rustperiode gaat liggen en vervilt. Dat geldt zeker voor bemesting met kunstmest en drijfmest, waaruit de voedingsstoffen snel beschikbaar komen.

Voor kieviten zijn een aantal pakketten met een vroegere rustperiode geschikt (vanaf 15 maart), de rustperiode loopt voor kieviten ook eerder af, uiteraard alleen als er geen opgroeiende kuikens, ook niet van andere soorten, aanwezig zijn.

Weidevogellandschap (<https://nl.wikipedia.org/wiki/Weidevogel>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Er worden in de rustperiode van datum x tot datum y geen landbouwkundige bewerkingen uitgevoerd [1].

Aanvullende beheervoorschriften

- In de rustperiode vinden geen bewerkingen plaats, ook geen beweiding.
- Het te voet betreden van het perceel moet zoveel mogelijk worden beperkt. Uitzonderingen kunnen worden gemaakt voor maatregelen in het kader van het ANLb zelf, maar ook deze moeten zoveel mogelijk worden vermeden.
- Grasland met een rustperiode in de vorm van randen is toegestaan in kleinschalige gebieden en in gebieden die gericht zijn op waterdoelen (droge respectievelijk natte dooradering, of waterkwaliteitsdoelen). Deze randen moeten minimaal 6 meter breed zijn.
- Pakketten met vroegere rustperiode zijn vooral voor kieviten geschikt, bij andere soorten wordt een langere rust aangehouden.

Adviezen

- Het advies is om de voorjaarsbemesting achterwege te laten en na de rustperiode te bemesten. Dit voorkomt een veel te zware snede na de rustperiode. Weidevogelkuikens kunnen zich moeilijk voortbewegen door een zwaar gewas.
- Dit pakket kan worden gecombineerd met pakket 7 Ruige mest.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
1a	1 april - 1 juni	€ 495,00
1b	1 april - 8 juni	€ 695,00
1c	1 april - 15 juni	€ 795,00
1d	1 april - 22 juni	€ 860,00
1l	1 mei - 15 juni; met voorweiden	€ 295,00
1m	8 mei – 22 juni; met voorweiden	€ 295,00

Meldingen

Na de rustperiode geldt er een meldingsplicht als er bewerkingen worden uitgevoerd. Minimaal 48 uur voor de bewerking plaatsvindt, moet worden gecontroleerd of er nog nesten en/of kuikens aanwezig zijn (zie bijlage 4 Protocol Maaiwerkzaamheden).

A02 Kuikenvelden

Introductie

Kuikenvelden bieden opgroeiende kuikens van weidevogels de ruimte om op te groeien, omdat een deel van het perceel waar ze zitten niet wordt gemaaid, terwijl de rest al wel wordt gemaaid. Het zijn vaak stroken of blokken in een grasland waar het grasland lang genoeg is om schuilgelegenheid en voedsel voor kuikens te bieden.

De vergoeding voor dit last-minute beheer met uitgesteld maaien begint te lopen vanaf 16 mei. Kuikenvelden worden bij voorkeur beheerd als vervolg op legselbeheer op grasland, registreer ze dan onder pakket 4 – Legselbeheer.

Kuikenveld: strook niet gemaaid gras (foto <https://www.collectiefnoordwestoverijssel.nl/last-minute-beheer-afsluiten/>)

Beheer

Beheereisen (*beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer]*)

- Er worden in de rustperiode van datum x tot datum y geen landbouwkundige bewerkingen uitgevoerd [1] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- In de rustperiode vindt er in het kuikenland geen bewerking plaats en is er ook geen beweiding.
- Kuikenvelden in de vorm van stroken zijn ten minste 6 meter breed.
- Kuikenvelden mogen niet voor 1 juni worden gemaaid, dus ook niet voorafgaand aan de rustperiode voor een kuikenveld.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

De rustperiode valt in de periode van 1 mei tot 1 augustus en heeft een duur van tenminste:

Pakketvariant		Beheervergoeding
2a	rustperiode van 2 weken	€ 345,00
2b	rustperiode van 3 weken	€ 545,00
2c	rustperiode van 4 weken	€ 805,00
2d	rustperiode van 5 weken	€ 925,00
2e	rustperiode van 6 weken	€ 940,00

Meldingen

Na de rustperiode geldt er een meldingsplicht als er bewerkingen worden uitgevoerd. Minimaal 48 uur voor de bewerking plaatsvindt, moet worden gecontroleerd of er nog nesten en/of kuikens aanwezig zijn (zie bijlage 4 Protocol Maaiwerkzaamheden).

Meldingen moeten altijd binnen 7 dagen bij de gebiedscoördinator van desbetreffende gebied worden gemeld met het [Meldingsformulier uitgevoerd beheer](#).

A03 Plasdras voor weidevogels

Introductie

Plasdras is een aantrekkelijk biotoop voor weidevogels om te rusten en te foerageren. Wormen en emelten komen bij een hoge grondwaterstand dichterbij het maaiveld en zijn daardoor beter bereikbaar voor weidevogels. Plasdrassen kunnen als greppel-plasdras worden ingezet. Greppel-plasdras is een kleinschalige variant van plasdras en wordt ingezet langs slootjes en greppels die van oudsher op het perceel aanwezig zijn. De greppel-plasdras is ook mogelijk via dit beheerpakket.

Niet het diepe water, maar juist het 'drassige' deel van een plasdras is het meest waardevol voor weidevogels. Praktisch vertaald hoeft u op een goed plasdrasperceel niet noodzakelijkerwijs laarzen aan om droge voeten te houden, maar heeft u wel per definitie natte sokken als u er op schoenen doorheen zou lopen. De oppervlakte voor dit pakket is het deel dat in de beheerperiode continu drassig is.

Het is noodzakelijk dat grenzend aan het plas-drasperceel ook kruidenrijk grasland aanwezig is, of grasland met een rustperiode. Dit voorkomt het ontstaan van een 'ecologische val' waarbij de plasdrassen weidevogels uit de omgeving aantrekken, maar waar de nesten vervolgens niet uit kunnen komen of de kuikens niet groot worden, door gebrek aan voedsel (kruidenrijk grasland) of schuilmogelijkheden (rustperiode) in de directe omgeving. In plaats van een verbetering van de biodiversiteit, zorgt het beheer dan onbedoeld voor een achteruitgang.

Het pakket met startdatum 1 maart biedt een langere tijd voor de ontwikkeling van de bodemfauna. De plasdrassen in de periode mei-augustus hebben een functie als opvethabitat voor de vogels.

Plas dras in Krimpenerwaard (foto <https://www.hetkontakt.nl/regio/krimpenerwaard/191048/steeds-meer-plasdraspompen-in-krimpenerwaard>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Het land is geïnundeerd (volledig drassig). De inundatieperiode loopt van datum x tot datum y [4] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- Plasdrassen kunnen op een heel perceel of deel van het perceel liggen. Plasdras zetten van het land rondom greppels of langs slootkanten is ook mogelijk.
- De plasdras wordt gecreëerd met pompen, dammetjes, afsluiten greppels of andere maatregelen.
- Het plasdraspakket heeft betrekking op het drassige deel van een perceel. Dat deel moet in zijn geheel drassig zijn.
- Om plasdras tot productieve (landbouw)grond te laten behoren is minstens één keer per jaar een maaibeurt nodig. Eventueel kan het helpen om de kale, slikkige grond in te zaaien.
- Om de plasdras niet te omgeven met een te zwaar gewas, moet het hele perceel vooraf niet worden bemest, gesleept of gebloot.

Adviezen

- Om te voorkomen dat de plasdras een ecologische val wordt, is het belangrijk om rondom de plasdras rust en dekking aanwezig is, bij voorkeur met kruidenrijk grasland of eventueel grasland met uitgestelde maaidatum, maar dat gewas moet niet te zwaar worden.
- Om te voorkomen dat de plasdras omgeven wordt door een te zwaar gewas, is het advies om ook na afloop terughoudend te zijn met bemesting en het perceel kort de winter in te laten gaan.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

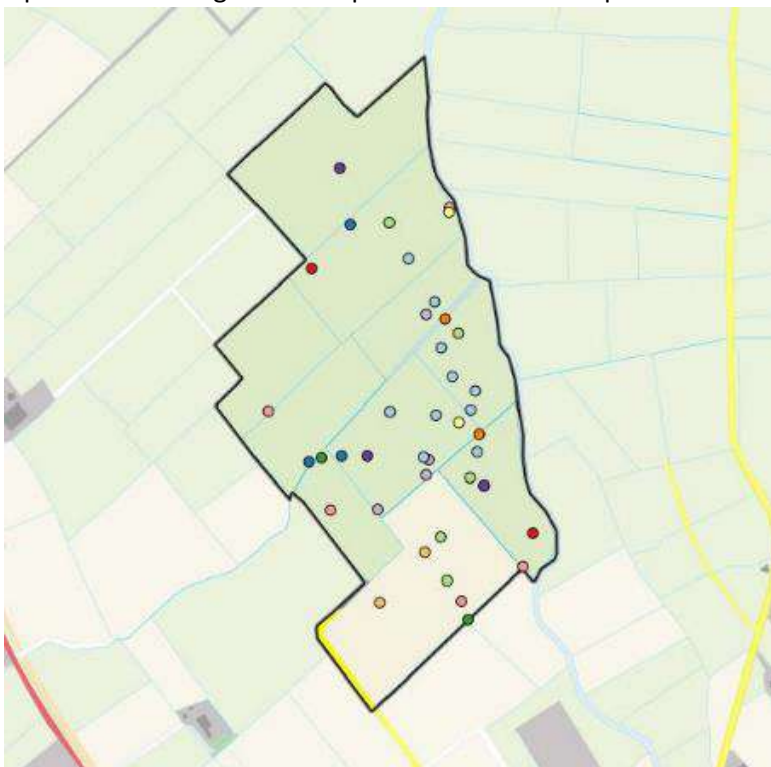
Pakketvariant		Beheervergoeding
3p	plasdras 1 maart - 1 juli	€ 2.630,00

A04 Legselbeheer op grasland

Introductie

Dit pakket helpt boeren bij de bescherming van nesten en kuikens op grasland. Doordat bekend is waar nesten en kuikens aanwezig zijn, kunnen werkzaamheden daarop worden afgestemd. Hiervoor is het contact met veldmedewerkers en vrijwilligers is erg belangrijk. Zij brengen de nesten in en kuikens in kaart. Nesten worden geregistreerd, het liefst digitaal. Monitoring vindt idealiter zoveel mogelijk vanaf de rand van het perceel plaats. In overleg met het collectief wordt besproken óf en wanneer het perceel wordt gemaaid of beweid.

Bij aanwezigheid van nesten op grasland worden nestbeschermers geplaatst bij beweiding en bij maaien wordt een deel van het perceel niet gemaaid, zodat de kuikens daar veilig kunnen opgroeien. Op dit deel kan legselbeheer plus aansluitend een periode van rust worden afgesloten.

Kaart met territoria van vogeltelling (fragment) (Bron <https://www.waadranefrl/nieuws/cursus-broedvogels-tellen-succesvol-afgerond/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Er wordt aantoonbaar gezocht naar nesten. Gevonden nesten zijn geregistreerd (bijvoorbeeld op stalkaart of via geo-informatie). Voor specifieke soorten kan nestgelegenheid worden geplaatst [5].
- **Pakket a:** Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, tenminste via enclaves van minimaal 50 m² of via het plaatsen van nestbeschermers [5].
- **Pakket d-h:** Kuikenvelden na legselbeheer: Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen op een deel van het perceel (tenminste via enclaves van minimaal 50 m²) via een rustperiode van datum x tot y waarbij de vrijwaring tenminste 14 kalenderdagen duurt [5] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- Nesten moeten worden geregistreerd en je moet ook aan kunnen tonen dat er naar nesten gezocht is, ook als er geen nesten zijn. Het liefst zien we dat nesten digitaal worden geregistreerd, bijvoorbeeld in de Boerenlandvogelmonitor, BFVW, Avimap, met een registratie die up to date is. Eventueel registreren via stalkaarten. Via deze registratiemiddelen wordt bijgehouden dat er gezocht is.
- Pakket a:** De beheereenheid wordt tijdens het broedseizoen één of meerdere malen gecontroleerd op aanwezige legsels. Monitoring van nesten en kuikens zoveel mogelijk zonder betreding van het veld uitvoeren (bijvoorbeeld vanaf de rand van het perceel of met drones).
- Pakket a:** Een nestenclave heeft een doorsnede van minimaal 8 meter (straal van minimaal 4 m), wanneer de enclave de vorm van een cirkel heeft.
- De pakketten met kuikenvelden (**d t/m h**) volgen op pakket **a**. Dus dit pakket start met pakketvariant **4a**, waar nodig wordt het deel met de kuikenvelden omgezet naar **4d t/m 4h**.
- Pakket d t/m h:** In de rustperiode zijn bewerkingen en beweiding niet toegestaan
- Pakket d t/m h:** Kuikenvelden in de vorm van stroken zijn ten minste 6 meter breed.

Adviezen

- Het maaiprotocol zoals opgesteld door collectief Rivierenland kan gebruikt worden om deelnemers te instrueren over het maaien (zie bijlage 4 Protocol Maaiwerkzaamheden).

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
4a	Nestbescherming op grasland	€ 20,00
4d	Nestbescherming op grasland met 2 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus	€ 365,00
4e	Nestbescherming op grasland met 3 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus	€ 565,00
4f	Nestbescherming op grasland met 4 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus	€ 825,00
4g	Nestbescherming op grasland met 5 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus	€ 945,00
4h	Nestbescherming op grasland met 6 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus	€ 960,00
Aanvulling gevonden nesten:		
	Kievit	€ 30,00
	Grutto	€ 80,00
	Wulp	€ 80,00
	Scholekster	€ 80,00
	Tureluur	€ 80,00
	Zomertaling	€ 100,00

Meldingen

Melding legselbeheer (**4a**): eenmalige (gebundelde) melding van aanvangsdatum nestenclaves dan wel nestbescherming bij de gebiedscoördinator van desbetreffende gebied met het [Meldingsformulier uitgevoerd beheer](#) binnen 7 kalenderdagen na het uitvoeren van het legselbeheer.

Melding startdatum rustperiode (**pakket d t/m h**): binnen 7 kalenderdagen na start rustperiode. Na de rustperiode geldt er een meldingsplicht als er bewerkingen worden uitgevoerd. Minimaal 48 uur voor de bewerking plaatsvindt, moet worden gecontroleerd of er nog nesten en/of kuikens aanwezig zijn (zie bijlage 4 Protocol Maaiwerkzaamheden).

A05 Kruidenrijk grasland

Introductie

Kruidenrijk grasland is erg belangrijk voor diverse doelsoorten. De graslanden dragen bij aan de kwaliteit van weidevogelmozaïeken, aan een gevarieerde dooradering, maar ook als meerjarig habitat in akkerclusters zijn ze waardevol. De bloeiende kruiden trekken insecten aan, wat weer de voedselbeschikbaarheid verhoogt voor vogels. Door de late maaidatum zijn kruidenrijke graslandpercelen een geschikt toevluchtsoord voor dieren, in het geval dat omliggend grasland wordt gemaaid of akkers geoogst. Bemesting van kruidenrijk grasland mag buiten de rustperiode, maar om te voorkomen dat er te zwaar gewas komt te staan wordt alleen bemesting met ruige mest aangeraden. Een te zwaar gewas gaat liggen en is niet meer geschikt voor kuikens. Als voedergras heeft een te zwaar gewas een slechte kwaliteit.

Op kruidenrijke graslanden komen de kruiden van nature in grotere aantallen voor en zijn verspreid over het hele perceel. De zode is open en divers van structuur door de vele kruiden met veel bloeistengels en weinig blad. Dit heeft ook als voordeel dat kuikens zich goed kunnen voortbewegen in het grasland.

Kruidenrijk grasland (foto BoerenNatuur)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte. [7].
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17].
- Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit bijlage 2 ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19a].
- Er worden in de rustperiode van datum x tot datum y geen landbouwkundige bewerkingen uitgevoerd [1] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

Soortenrijkdom

- Het grasland mag niet worden gescheurd en/of gefreesd.
- Het streven is dat kruidenrijk grasland via natuurlijke processen kruidenrijk is. Bij gebrek aan soorten in de zaadbank of in de omgeving kan pleksgewijs worden ingezaaid met een

autochtoon, streekeigen mengsel of met soortenrijk hooi zaden worden aangevoerd. Dit is alleen een optie als de productiviteit gematigd is (rond 5-7 ton droge stof/hectare).

Beweiding en maaien

- Buiten de rustperiode wordt het gewas jaarlijks gemaaid en maaisel afgevoerd. Dit stimuleert de groei van bloeiende kruiden. Een tweede en/of derde keer maaien en afvoeren is toegestaan.
- Iedere maaibeurt een kruidenrijk deel (10% of meer) laten staan. Dit is gunstig voor zaadzetting van bloeiende kruiden en voor insecten.
- Bewerkingen, waaronder beweiding, zijn in de rustperiode niet toegestaan, daarbuiten wel. Bij voorweiden mag je niet bloten.

Bemesting

- Uitsluitend bemesting met vaste mest is toegestaan buiten de rustperiode. Dit pakket kan cumuleren met het pakket Ruige mest, ongeveer 5-10 ton per ha. Bij voorkeur bemesten na de rustperiode, om een te zwaar gewas te voorkomen.

Overige

- In het geval dat er ecologisch slootschonen plaatsvindt naast kruidenrijk grasland, mag de bagger niet op het kruidenrijk grasland gedeponeerd worden en moet het maaisel binnen paar dagen verwijderd worden. De bagger uit aangrenzende sloot moet dan op andere zijde worden gespoten. Is dat niet mogelijk, dan kan de combinatie kruidenrijk grasland en baggeren/ecologisch slootschonen niet.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel, op maximaal 10% van de beheereenheid.

Adviezen

- De beheereis van de aanwezigheid van indicatorsoorten [19a] is bedoeld als indicator voor beperkt (of niet) bemesten van kruidenrijk grasland. Dit wordt door de NVWA gecontroleerd. De kwaliteit van kruidenrijk grasland kan ook op een andere manier gemonitord worden, door gebruik te maken van de verschillende ontwikkelingsstadia voor kruidenrijk grasland. Bij kruidenrijk grasland past dan een soortenrijkdom van 15-20 soorten grassen en kruiden per 25 m² (Schipper, 2014).
- Een kruidenrijk grasland dat te zwaar wordt, kan ook een jaar gewisseld worden met, bijvoorbeeld, extensief weiden, zodat het mozaïek meer variatie krijgt. Let er wel op dat het klopt met SCAN-ICT en het contract met de deelnemer.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
5a	1 april - 15 juni	€ 1.375,00
5b	1 april - 22 juni	€ 1.580,00
5c	1 april - 1 juli	€ 1.695,00

Meldingen

Na de rustperiode geldt er een meldingsplicht als er bewerkingen worden uitgevoerd. Minimaal 48 uur voor de bewerking plaatsvindt, moet worden gecontroleerd of er nog nesten en/of kuikens aanwezig zijn (zie bijlage 4 Protocol Maaiwerkzaamheden).

Meldingen moeten altijd binnen 7 dagen bij de gebiedscoördinator van desbetreffende gebied worden gemeld met het [Meldingsformulier uitgevoerd beheer](#).

A06 Extensief beweide grasland

Introductie

Extensief beweide grasland is waardevol voor insecten en insectenetende vogels die voorkomen op wat korter gras en een bepaalde beweidingsdruk kunnen hebben, bijvoorbeeld de kievit. De mestflaten van het vee trekken insecten aan die als voedsel dienen voor volwassen vogels en oudere kuikens.

Dit pakket werkt het best met een veebezetting van 1,5 GVE/ha*. Beweiden met 3 GVE/ha* is in samenhang binnen het weidevogelmozaïek waardevol. Dit geldt met name als er beweide wordt in plaats van gemaaid in de randzones van een mozaïek. Er wordt gewerkt met een lage veebezetting, zodat er voldoende ruimte voor weidevogels is. Dit pakket past bij een grasproductie van ca. 7 ton droge stof/hectare/jaar. De pakketvarianten onderscheiden zich door de periode van extensief beweiden en de veebezetting.

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte [7].
- Beweiding is verplicht vanaf datum x tot datum y met minimale a en maximale veebezetting b (GVE/ha)* [8] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- In de periode van extensief beweiden vinden geen bewerkingen plaats, zoals maaien, rollen, slepen, scheuren, frezen, (her)inzaaien, doorzaaien en bemesten.
- In periode van extensief beweiden is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen niet toegestaan. Buiten die periode is chemische onkruidbestrijding toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel, op maximaal 10% van de beheereenheid.

Adviezen

- Dit pakket past bij een productie van ca. 7 ton/ha.
- Beweiden met 3 GVE/ha* is als alleenstaand beheerpakket weinig effectief, maar in samenhang binnen het weidevogelmozaïek is het waardevol. Met name in de randzones van een mozaïek, wanneer er beweide wordt in plaats van gemaaid, levert het een waardevolle bijdrage aan het mozaïek.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
6c	1 mei / 15 juni, min. 1 tot max. 3 GVE	€ 700,00

* Toelichting GVE (Grootvee-eenheid):

Omschrijving GVE

Stieren, koeien en andere runderen ouder dan 2 jaar	1,00
Paardachtigen ouder dan 6 maanden	1,00
Runderen vanaf 6 maanden maar niet ouder dan 2 jaar	0,60
Runderen jonger dan 6 maanden	0,40
Schapen, lammeren en geiten	0,15

A07 Ruige mest

Introductie

Bemesting met ruige mest stimuleert het bodemleven, versterkt de bodemstructuur en de bodemorganische stof. Regenwormen en ander bodemleven is een belangrijke voedselbron is voor boerenlandvogels en zijn ook belangrijk voor de bodemstructuur. Regenwormen breken mest en strooisel af in bodemorganische stof en nutriënten. De grasgroei vertraagd enigszins ten opzichte van het gebruik van drijfmest of kunstmest, waardoor de percelen langer de open structuur houden die ze voor weidevogels geschikt maakt. Ook verwerken sommige weidevogels, met name kieviten, het stro uit de ruige mest in hun nest. De vaste fractie van drijfmest pakt gunstig uit voor weidevogels en daarom past deze vorm ook in dit pakket.

Dit pakket is specifiek bedoeld voor boerenlandvogelbeheer en kan alleen in combinatie met andere, op broedvogels gerichte pakketten worden afgesloten. In pakketten t.b.v. bodemkwaliteit, water en klimaat is bemesting met ruige mest of andere bodemverbeteraars en plantenresten mogelijk via het pakket *Bodemverbetering* (pakket 39).

Ruige mest (foto <https://www.livinglabfryslan.frl/ruge-dong-oftewel-ruige-mest/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding)

- Storrijke vaste mest is opgebracht met mestcode 10,13 (rund), 25 (paard) en 56 (schapen), zie bijlage 5 Normen en mestcodes aanvoer en afvoer (dierlijke) mest. Of met bodemverbeteraars gericht op bodembioologie. [6].

Aanvullende beheervoorschriften

- De beheereis moet in dit beheerpakket ingevuld worden met ruige stalmest of met de vaste fractie van drijfmest.

- Dit pakket kan alleen in combinatie met een ander beheerpakket worden afgesloten (zie ook cumulatietabel).
- Op de beheereenheid wordt in een kalenderjaar ten minste 5 en maximaal 10 ton ruige stalmest of vaste fractie per hectare uitgereden, dit om te voorkomen dat de grasmat te zwaar voor weidevogelkuikens wordt.
- De ruige stalmest of vaste fractie wordt in één keer opgebracht.
- Als er sprake is van een rustperiode wordt de mest vanaf de dag volgend op de einddatum van de rustperiode van het betreffende agrarische beheerpakket tot de toegestane einddatum volgens de mestwetgeving uitgereden.
- Bij voorkeur wordt er niet vóór de rustperiode uitgereden, omdat dat leidt tot een te zwaar gewas dat slechte voederkwaliteit heeft. Daarnaast bestaat het risico dat het gewas doorschiet, platslaat of vervilt.
- Overleg met het collectief over het beste moment om de mest uit te rijden. Als er ruige mest of vaste fractie is uitgereden, dan moet er niet in dezelfde periode ook drijfmest uitgereden worden.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
7a	rijland	€ 115,00

Meldingen

Uitrijden van ruige mest moet per perceel binnen 7 dagen bij de gebiedscoördinator van desbetreffende gebied worden gemeld met het [Meldingsformulier uitgevoerd beheer](#).

L09 Poel en klein historisch water

Introductie

Poelen en het aangrenzende landbiotoop zijn van groot belang als leefgebied voor diverse amfibieënsoorten. Ze zijn belangrijk als leefgebied van o.a. kikkers, salamanders, libellen en waterplanten. Aanleg en goed onderhoud van poelen is belangrijk om deze soorten te behouden.

Gefaseerd beheer van de poel zelf en openheid rondom (een deel van) de poel is van belang om een goede voorplantingsbiotoop voor amfibieën te behouden. Door vegetatie periodiek en gefaseerd te maaien vinden insecten in de niet-gemaaide delen een overwinteringsplek. Maaisel uit de poel moet binnen een week na schonen worden afgevoerd. Als het langer blijft liggen (wel uit de oever halen), kruipen er allerlei dieren in (onder andere insecten, eventueel ringslangen, muizen, e.a.) en verruigt de oever. Zijn deze soorten toch in het maaiafval gekropen dan is het gewenst om het op een vaste hoop te laten liggen, bijvoorbeeld als ringslangenhooi.

Poelen en ook klein historisch water in dit beheerpakket bestaan uit geïsoleerd water, om te voorkomen dat er vissen in komen. Afwezigheid van vissen is wenselijk omdat vissen amfibieënlarven en -eitjes eten waardoor succesvolle voortplanting van de amfibieën sterk negatief beïnvloed kan worden.

Poel (foto: <https://www.ravon.nl/Helpdesk/poel-aanleggen>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Minimaal 5% tot maximaal 35% van de eenheid of van het leefgebied ¹ onder beheer is jaarlijks geschoond, dan wel geschoond en gemaaid, dan wel gemaaid [23].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

¹ Wanneer er percentages per eenheid of leefgebied staan, dan betekent dat dat er gewerkt wordt aan gefaseerd beheer. Geldt met name voor Dooradering. Dus niet alles in één keer, maar ieder jaar een deel. De schaal waarop dat gebeurt, kan variëren. Soms per element, vaak per groep elementen in een gebied/polder/regio. Het beste kan dat gedaan worden via een beheerplan op het passende schaalniveau.

Aanvullende beheervoorschriften

- Dit beheerpakket betreft geïsoleerde wateren.
- Wanneer een poel wordt geschoond, dan gebeurt dat in de periode 15 augustus tot 15 oktober. In deze periode zijn er vrijwel geen amfibieën aanwezig in het water.
- Jaarlijks beheer van de poel bestaat uit controleren dat de poel niet dichtgroeit en schonen waar dat nodig is (15 augustus-15 oktober).
- Maximaal 75% van de oppervlakte van de poel wordt geschoond bij het groot onderhoud.
- Er wordt ongeveer één keer in de 6 tot 12 jaar geschoond, maar dit hangt af van de situatie per poel. Bij achterstallig onderhoud kan vaker schonen nodig zijn. Schoon niet alle poelen in het leefgebied in één keer.
- Het streven is dat minimaal de helft van de poel in de periode 15 maart tot 15 juli uit open water bestaat. Als de poel te veel dicht groeit is onderhoud nodig, ter plaatse moet dat beoordeeld worden. Houtopslag kan (deels) ook worden verwijderd.
- Een incidentele droogval is toegestaan in de periode 15 juli tot 15 november. Dit helpt ook om te voorkomen dat er vissen in de poel overleven.
- Sloopmaaisel of bagger mag niet verwerkt worden in het element. Het maaisel uit de poel moet worden afgevoerd binnen een week na het schonen. Snoeiafval en maaisel uit de oever wordt ook afgevoerd. Bij een ruime oever kan snoeiafval op rillen worden gelegd.
- Voorkom vertrapping van de oevers en uitwerpselen in het water bij het gebruik van de poel als veedrinkpoel. Dit kan worden gedaan door de poel zodanig uit te rasteren dat het vee alleen met de voorpoten in het water kan om te drinken.
- Er mogen geen gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in het element gebruikt worden.
- Er mogen geen vissen of andere dieren (zoals eenden en ganzen) worden uitgezet of gekweekt.
- **Pakket a:** Element kleiner dan 175 m².
- **Pakket b:** Element groter dan 175 m².

Adviezen

- Ook de oeverzone kan tot de poel worden gerekend.
- Bij aanwezigheid van vee kan een combinatie met een drinkbak een goede oplossing zijn.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
9a	Kleine poel met jaarlijks beheer en groot onderhoud <175m ²	€ 160,00
9b	Grote poel met jaarlijks beheer en groot onderhoud >175 m ²	€ 285,00

Meldingen

Uitgevoerd beheer (schonen/maaien) binnen 7 dagen bij de gebiedscoördinator van desbetreffende gebied worden gemeld met het [Meldingsformulier uitgevoerd beheer](#).

L10 Natuurvriendelijke oever

Introductie

Een natuurvriendelijke oever is een door de mens aangebrachte aaneengesloten oever langs een waterloop, in de vorm van een plas-drasberm of een flauw talud (hellingshoek ca 1:3). De begroeiing bestaat uit inheemse waterplanten en/of plantensoorten van natte ruigte en natte graslanden.

Een natuurvriendelijke oever heeft een belangrijke functie als leefgebied voor soorten als bittervoorn, grote modderkruiper en rugstreeppad en ook in het weidevogelbeheer zijn natuurvriendelijke oevers van belang. Daarnaast helpt de begroeiing van de natuurvriendelijke oever tegen uitspoeling van nutriënten doordat de vegetatie nutriënten opneemt. Dit ondersteunt de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Natuurvriendelijke oevers beschermen tegen afkalven van de oever. Door, bijvoorbeeld, drinkbakken te plaatsen, voorkom je vertrapping van de oever door vee. Dat helpt om te voorkomen dat veen 'weglekt' naar de sloot en wordt extra slibvorming voorkomen. Slib in veensloten is een belangrijke bron van methaanuitstoot. Natuurvriendelijke oevers dragen daardoor bij aan klimaatmitigatie omdat slibvorming en daarmee methaanuitstoot voorkomen wordt.

Natuurvriendelijke oever (foto: <https://www.rijnland.net/regels-op-een-rij/subsidies-en-andere-financi%C3%ABle-bijdragen/natuurvriendelijke-oever/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte [7].
- Minimaal 25% tot maximaal 75% van de eenheid of van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond dan wel geschoond en gemaaid dan wel gemaaid [23].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervoorschriften

- De natuurvriendelijke oever is minimaal 3 meter breed.
- Een natuurvriendelijke oever wordt gefaseerd gemaaid: ongeveer één derde blijft jaarlijks staan in blokken of sinusbeheer.
- Maaien van de natuurvriendelijke oever mag alleen gebeuren in de periode half augustus (op zijn vroegst 1 augustus) en eind oktober (op zijn laatst) 30 november.

- Het maaisel moet worden afgevoerd binnen een week na het maaien. Als het langer blijft liggen, kruipen er allerlei dieren in (onder andere insecten, muizen, ...). Voorkomen van verruiging, droge vegetatie, direct afvoeren. Dan is het gewenst om het op een vaste hoop te laten liggen.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemonkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel. Niet branden in het element of in de directe omgeving van het element.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Voorkom vertrapping door vee, door bijvoorbeeld mobiele drinkbakken of zelfdrinkers.
- **Pakket a:** De oppervlakte wordt niet beweid.
- **Pakket b:** Uitsluitend beweiding met schapen toegestaan.

Adviezen

- Beheer in de eerste helft van augustus en in november moet gezien worden als noodoplossing. Bij voorkeur vindt het maaien/schonen plaats tussen medio augustus en eind oktober, vanwege de voortplanting van vissen en amfibieën in de zomer en overwintering/rustperiode vanaf november.
- Nieuw aangelegde natuurvriendelijke oevers hoeven de eerste jaren vaak minder gemaaid te worden, zodat de vegetatie zich goed kan ontwikkelen, voorkom wel de opslag van bomen zoals wilgen en elzen.
- Kleine blokken maaien leidt tot meer variatie.
- Een eventuele bufferstrook gaat pas tellen in breedte waar de natuurvriendelijke oever ophoudt.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
10a	natuurvriendelijke oever	€ 1,25
10b	natuurvriendelijke oever met schapenbegrazing	€ 1,25

Meldingen

Uitgevoerd beheer binnen 7 dagen bij de gebiedscoördinator van desbetreffende gebied worden gemeld met het [Meldingsformulier uitgevoerd beheer](#).

L12 Duurzaam slootbeheer

Introductie

Sloten komen in het hele land voor, waaronder veel in gebieden met veen- en zeekleibodems. Afhankelijk van hun breedte, diepte en profiel kunnen deze sloten van belang zijn voor soorten als krabbenscheer, fonteinkruid, zwanenbloem, grote modderkruiper en bittervoorn. Naast de minimumeisen die het waterschap stelt aan het onderhoud van sloten (de Keur) kan zorgvuldig en gefaseerd beheer van de sloot de ecologische waarde ervan versterken.

Ten behoeve van de flora en fauna in de sloot blijft ieder jaar een deel van de vegetatie in de sloot staan, het is dus niet aan te raden om iedere sloot in het gebied volledig te schonen. Baggerspuiten is bedoeld om delen van de sloot op diepte te houden. In dit beheerpakket moet dat met de baggerpomp, niet met de maaikorf, omdat dan de bodemvegetatie te veel beschadigd wordt.

Ecologisch slootschonen – foto Chantal Bekker op <https://www.boeren natuur.nl/actueel/ecologisch-slootschonen-in-het-agrarisch-natuur-en-landschapsbeheer/>

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Minimaal 25% tot maximaal 75% van de eenheid of van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond dan wel geschoond en gemaaid dan wel gemaaid [23].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervoorschriften

- De meest geschikte periode van slootschonen is 1 september – 1 november.
- Sloten worden gefaseerd geschoond, bij voorkeur volgens een slotenplan. Dat betekent het ene jaar de ene kant, het andere jaar de andere kant. Bij het slootschonen wordt gebruik gemaakt van een maaikorf of een eco-reiniger. Andere slootreinigingsapparatuur kan ook gebruikt worden mits het bodemprofiel, inclusief de wortels van waterplanten in de sloot, niet beschadigd wordt.

- Het is van belang dat een deel van de slootvegetatie blijft staan. Dat betekent globaal dat sloten gedurende vier jaar met de korf geschoond worden boven de bodem en vanaf één kant. Een smalle sloot wordt het vijfde jaar dieper geschoond met de korf, inclusief bagger. Een brede sloot kan in het vijfde jaar uitgediept worden met de baggerpomp.
- Het slootvuil wordt boven de insteek neergelegd, dit biedt slootdieren de gelegenheid terug te kruipen in de sloot. Na een paar dagen wordt het afgevoerd om te voorkomen dat er andere dieren (insecten, kleine zoogdieren, e.a.) inkruipen en tegen verruiging.
- Eventueel wordt het slootmaaisel verwerkt in het naastgelegen perceel d.m.v. de wallenvrees. (Doe dit binnen enkele dagen, anders worden dieren die in het slootvuil zijn gekropen gedood.
- Slootvuil niet neerleggen in onbemeste randen, zoals de verplichte bufferstroken langs sloten.
- De oever en sloot worden niet bemest, er wordt geen mest gedumpt en er wordt niet gebrand.

Adviezen

- Gebruik geen Hemos vanwege de grote zuigkracht waarmee het slootleven wordt opgezogen en op het perceel geblazen.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
12b	Ecologisch slootschonen	€ 0,65

Meldingen

Uitgevoerd beheer binnen 7 dagen bij de gebiedscoördinator van desbetreffende gebied worden gemeld met het [Meldingsformulier uitgevoerd beheer](#).

A13a Botanisch weiland

Introductie

Botanisch grasland kan een belangrijke bijdrage leveren aan de leefomgeving van vogels, insecten, amfibieën en kleine zoogdieren. Het gaat vaak om typisch 'ouderwets' grasland met een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren; de aanwezige nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel kunnen vormen voor diverse boerenlandvogels. Door percelen die beweid zijn niet te bloten blijven de 'eilandjes' met langer gras behouden, waardoor deze ook een biodiversiteitswaarde leveren. Het streven is dat er zo'n 15-20 verschillende grassen en kruiden per 25 m² aanwezig zijn op een botanisch graslandperceel.

Doelsoorten van de leefgebieden droge dooradering en open grasland waarvoor botanisch grasland meerwaarde heeft, onder andere: graspieper, patrijs, veldleeuwerik. Ook de kwartelkoning maakt gebruik van deze graslanden. Deze vogel broedt van ca. mei tot augustus, daarom is een rustperiode vanaf medio juni tot later in de zomer gewenst, dit kan via de pakketvarianten met rustperiode.

Botanisch grasland (foto <https://www.collectiefveluwe.nl/botanisch-grasland>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte [7].
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17].
- Beweiding is toegestaan vanaf 1 maart tot 1 oktober met maximale veebezetting 2 GVE/ha* [21].

- Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit bijlage 2 ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19a].

Aanvullende beheervoorschriften

Bemesting en andere bewerkingen

- De beheereenheid wordt normaal gesproken niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht. In overleg met het collectief kan een onderhoudsbemesting met ruige mest of bekalking worden gegeven (ongeveer één keer in de 5 jaar, afhankelijk van de situatie ter plekke).
- Het grasland mag niet worden gescheurd en/of gefreesd.

Beweiding en maaien

- Als er wordt gemaaid, dan maaien en afvoeren. Klepelen is niet toegestaan omdat dat de kruidenrijkdom onderdrukt.
- Niet bijvoeren bij beweiding.

Overige

- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel, op maximaal 10% van de beheereenheid.

Adviezen

- De beheereis van de aanwezigheid van indicatorsoorten [19a] (4 bij alle varianten) is bedoeld als indicator voor niet of zeer beperkt bemesten. Dit wordt door de NVWA gecontroleerd. De kwaliteit van botanisch grasland kan ook op een andere manier gemonitord worden, door gebruik te maken van de verschillende ontwikkelingsstadia voor botanisch grasland. Bij botanisch grasland past dan een soortenrijkdom van 20-40 soorten grassen, kruiden en mossen per 25 m² (Schipper, 2014).
- Maaien leidt tot het beste resultaat als het gefaseerd wordt gedaan: per maaibeurt ca 20% laten staan, bijvoorbeeld in de vorm van sinusbeheer. Dit zorgt voor variatie die flora, insecten en vogels ten goede komt.
- Voor fauna kan gedurende één jaar omzetten van botanisch hooiland naar weiland zinvol zijn. Let wel op bijhouden van de wijzigingen in SCAN-ICT en het contract met de deelnemer.
- Botanische graslandranden vormen een waardevolle combinatie met opgaande landschapselementen. In dat geval is het aan te raden dat de randen aan de zonzijde van het landschapselement liggen.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
13a	Botanisch weiland	€ 1.315,00

* Toelichting GVE (Grootvee-eenheid):

Omschrijving GVE

Stieren, koeien en andere runderen ouder dan 2 jaar	1,00
Paardachtigen ouder dan 6 maanden	1,00
Runderen vanaf 6 maanden maar niet ouder dan 2 jaar	0,60
Runderen jonger dan 6 maanden	0,40
Schapen, lammeren en geiten	0,15

A13b Botanisch hooiland

Introductie

Botanisch grasland kan een belangrijke bijdrage leveren aan de leefomgeving van vogels, insecten, amfibieën en kleine zoogdieren. Het gaat vaak om typisch 'ouderwets' grasland met een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren; de aanwezige nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel kunnen vormen voor diverse boerenlandvogels. Door percelen die beweid zijn niet te bloten blijven de 'eilandjes' met langer gras behouden, waardoor deze ook een biodiversiteitswaarde leveren. Het streven is dat er zo'n 15-20 verschillende grassen en kruiden per 25 m² aanwezig zijn op een botanisch graslandperceel.

Doelsoorten van de leefgebieden droge dooradering en open grasland waarvoor botanisch grasland meerwaarde heeft, onder andere: graspieper, patrijs, veldleeuwerik. Ook de kwartelkoning maakt gebruik van deze graslanden. Deze vogel broedt van ca. mei tot augustus, daarom is een rustperiode vanaf medio juni tot later in de zomer gewenst, dit kan via de pakketvarianten met rustperiode.

Botanisch grasland (foto <https://www.collectiefveluwe.nl/botanisch-grasland>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte [7].
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17].
- Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit bijlage 2 ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19a].

Aanvullende beheervoorschriften

Bemesting en andere bewerkingen

- De beheereenheid wordt normaal gesproken niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht. In overleg met het collectief kan een onderhoudsbemesting met ruige mest of bekalking worden gegeven (ongeveer één keer in de 5 jaar, afhankelijk van de situatie ter plekke).

- Het grasland mag niet worden gescheurd en/of gefreesd.

Beweiding en maaien

- Maaien mag na 1 juni; daarbij geldt dat van percelen groter dan 1 ha maximaal 60% in één keer mag worden gemaaid. Het overige deel mag pas 3 weken later worden gemaaid, dus na 21 juni. Dit is voor zaadzetting van aanwezige kruiden en voor insecten.
- 10% van het perceel mag na de eerste maaibeurt niet worden gemaaid, zodat er ook in de winter dekking en winterverblijf is voor insecten. Deze strook kan langs de rand liggen of midden door een perceel. Jaarlijks moet deze strook wisselen van plaats.
- Op percelen met weinig kruiden en een dichte bezetting met grassoorten kan het nuttig zijn om eerder te maaien om de grasmat te remmen en kruiden te bevorderen. Waar dit het geval is, zal hiertoe een advies gegeven worden door een ecooloog van het collectief.
- Als er wordt gemaaid, dan maaien en afvoeren. Klepelen is niet toegestaan omdat dat de kruidenrijkdom onderdrukt.
- Bij de volveldse hooilandpakketten mag er beweid worden tussen 1 augustus en 1 maart.

Overige

- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel, op maximaal 10% van de beheereenheid.
- Chemische bestrijding mag alleen gericht per plant gebeuren op maximaal 10% van het perceel en na goedkeuring door de ecooloog van het Collectief.

Adviezen

- De beheereis van de aanwezigheid van indicatorsoorten [19a] (4 bij alle varianten, behalve botanisch hooiland extra divers: 8 soorten) is bedoeld als indicator voor niet of zeer beperkt bemesten. Dit wordt door de NVWA gecontroleerd. De kwaliteit van botanisch grasland kan ook op een andere manier gemonitord worden, door gebruik te maken van de verschillende ontwikkelingsstadia voor botanisch grasland. Bij botanisch grasland past dan een soortenrijkdom van 20-40 soorten grassen, kruiden en mossen per 25 m² (Schipper, 2014).
- Maaien leidt tot het beste resultaat als het gefaseerd wordt gedaan: per maaibeurt ca 20% laten staan, bijvoorbeeld in de vorm van sinusbeheer. Dit zorgt voor variatie die flora, insecten en vogels ten goede komt.
- Voor fauna kan gedurende één jaar omzetten van botanisch hooiland naar weiland zinvol zijn. Let wel op bijhouden van de wijzigingen in SCAN-ICT en het contract met de deelnemer.
- Botanische graslandranden vormen een waardevolle combinatie met opgaande landschapselementen. In dat geval is het aan te raden dat de randen aan de zonzijde van het landschapselement liggen.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
13b	Botanisch hooiland	€ 1.505,00

* Toelichting GVE (Grootvee-eenheid):

Omschrijving GVE

Stieren, koeien en andere runderen ouder dan 2 jaar	1,00
Paardachtigen ouder dan 6 maanden	1,00
Runderen vanaf 6 maanden maar niet ouder dan 2 jaar	0,60
Runderen jonger dan 6 maanden	0,40
Schapen, lammeren en geiten	0,15

A13c Botanisch waardevolle weiderand

Introductie

Botanisch grasland kan een belangrijke bijdrage leveren aan de leefomgeving van vogels, insecten, amfibieën en kleine zoogdieren. Het gaat vaak om typisch 'ouderwets' grasland met een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren; de aanwezige nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel kunnen vormen voor diverse boerenlandvogels. Door percelen die beweid zijn niet te bloten blijven de 'eilandjes' met langer gras behouden, waardoor deze ook een biodiversiteitswaarde leveren. Het streven is dat er zo'n 15-20 verschillende grassen en kruiden per 25 m² aanwezig zijn op een botanisch graslandperceel.

Doelsoorten van de leefgebieden droge dooradering en open grasland waarvoor botanisch grasland meerwaarde heeft, onder andere: graspieper, patrijs, veldleeuwerik. Ook de kwartelkoning maakt gebruik van deze graslanden. Deze vogel broedt van ca. mei tot augustus, daarom is een rustperiode vanaf medio juni tot later in de zomer gewenst, dit kan via de pakketvarianten met rustperiode.

Botanisch grasland (foto <https://www.collectiefveluwe.nl/botanisch-grasland>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte [7].
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17].
- Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit bijlage 2 ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19a].

- Er worden in de rustperiode van datum x tot datum y geen landbouwkundige bewerkingen uitgevoerd [1] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

Bemesting en andere bewerkingen

- De beheereenheid wordt normaal gesproken niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht. In overleg met het collectief kan een onderhoudsbemesting met ruige mest of bekalking worden gegeven (ongeveer één keer in de 5 jaar, afhankelijk van de situatie ter plekke).
- Het grasland mag niet worden gescheurd en/of gefreesd.

Beweiding en maaien

- Als er wordt gemaaid, dan maaien en afvoeren. Klepelen is niet toegestaan omdat dat de kruidenrijkdom onderdrukt.
- Bij de volveldse hooilandpakketten mag er beweid worden tussen 1 augustus en 1 maart.

Overige

- Randen liggen aan de buitenkant van het perceel.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemonkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel, op maximaal 10% van de beheereenheid.

Adviezen

- De beheereis van de aanwezigheid van indicatorsoorten [19a] (4 bij alle varianten) is bedoeld als indicator voor niet of zeer beperkt bemesten. Dit wordt door de NVWA gecontroleerd. De kwaliteit van botanisch grasland kan ook op een andere manier gemonitord worden, door gebruik te maken van de verschillende ontwikkelingsstadia voor botanisch grasland. Bij botanisch grasland past dan een soortenrijkdom van 20-40 soorten grassen, kruiden en mossen per 25 m² (Schippers, 2014).
- Maaien leidt tot het beste resultaat als het gefaseerd wordt gedaan: per maaibeurt ca 20% laten staan, bijvoorbeeld in de vorm van sinusbeheer. Dit zorgt voor variatie die flora, insecten en vogels ten goede komt.
- Voor fauna kan gedurende één jaar omzetten van botanisch hooiland naar weiland zinvol zijn. Let wel op bijhouden van de wijzigingen in SCAN-ICT en het contract met de deelnemer.
- Botanische graslandranden vormen een waardevolle combinatie met opgaande landschapselementen. In dat geval is het aan te raden dat de randen aan de zonzijde van het landschapselement liggen.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
13c	Botanisch waardevolle weiderand	€ 1.315,00

A13c1 Botanisch waardevolle weiderand (Waterschap Rivierenland)

Introductie

Door geen bemesting of bestrijdingsmiddelen te gebruiken in de rand, beperkt u de uitspoeling daarvan in het oppervlaktewater. Daardoor verbetert de waterkwaliteit.

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding [7].
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17].
- Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit bijlage 2 ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19a].

Aanvullende beheervoorschriften

Bemesting en andere bewerkingen

- De beheereenheid wordt normaal gesproken niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht. In overleg met het collectief kan een onderhoudsbemesting met ruige mest of bekalking worden gegeven (circa één keer in de 5 jaar, afhankelijk van de situatie ter plekke).
- Het grasland mag niet worden gescheurd en/of gefreesd.

Maaien

- Als er wordt gemaaid, dan maaien en afvoeren. Klepelen is niet toegestaan omdat dat de kruidenrijkdom onderdrukt.
- U voert het maaisel binnen 7 dagen af.

Overige

- De rand is gelegen langs **pakket 13c2** aan de binnenkant van het perceel.
- De breedte van de rand is afhankelijk van de breedte van pakket 13c2. Gezamenlijk zijn de randen, die onder **pakket 13c1 en 13c2** vallen, 4 meter breed.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel, op maximaal 10% van de beheereenheid.
- Indien nodig verplaatst u rasters, dusdanig dat het waterschap ongehinderd (maai)werkzaamheden aan de watergang kan uitvoeren met breedspoormateriaal (rij- en werkbreedte van 4 meter).

Adviezen

- De beheereis van de aanwezigheid van indicatorsoorten [19a] (4 bij alle varianten) is bedoeld als indicator voor niet of zeer beperkt bemesten. Dit wordt door de NVWA gecontroleerd. De kwaliteit van botanisch grasland kan ook op een andere manier gemonitord worden, door gebruik te maken van de verschillende ontwikkelingsstadia voor botanisch grasland. Bij botanisch grasland past dan een soortenrijkdom van 20-40 soorten grassen, kruiden en mossen per 25 m² (Schipper, 2014).
- Maaien leidt tot het beste resultaat als het gefaseerd wordt gedaan: per maaibeurt ca 20% laten staan, bijvoorbeeld in de vorm van sinusbeheer. Dit zorgt voor variatie die flora, insecten en vogels ten goede komt.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
13c1	Botanisch waardevolle weiderand (WSRL)	€ 1.315,00

A13c2 Botanisch waardevolle weiderand (Bufferstrook grasland)

Introductie

Door geen bemesting of bestrijdingsmiddelen te gebruiken in de rand, beperkt u de uitspoeling daarvan in het oppervlaktewater. Daardoor verbetert de waterkwaliteit.

Beheer

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding [7].
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17].
- Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit bijlage 2 ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19a].

Aanvullende beheervoorschriften

Bemesting en andere bewerkingen

- De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.
- Het grasland mag niet worden gescheurd en/of gefreesd.

Maaien

- Als er wordt gemaaid, dan maaien en afvoeren. Klepelen is niet toegestaan omdat dat de kruidenrijkdom onderdrukt.
- U voert het maaisel binnen 7 dagen af.

Overige

- De rand is gelegen langs een watervoerende sloot.
- De rand is 1 tot 5 meter breed.
- Randen liggen aan de buitenkant van het perceel.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan.
- Indien nodig verplaatst u rasters, dusdanig dat het waterschap ongehinderd (maai)werkzaamheden aan de watergang kan uitvoeren met breedspoormateriaal (rij- en werkbreedte van 4 meter).
- Dit pakket mag niet gestapeld worden met de bufferstroken in de eco-regeling (GLMC8).

Adviezen

- De beheereis van de aanwezigheid van indicatorsoorten [19a] (4 bij alle varianten) is bedoeld als indicator voor niet of zeer beperkt bemesten. Dit wordt door de NVWA gecontroleerd. De kwaliteit van botanisch grasland kan ook op een andere manier gemonitord worden, door gebruik te maken van de verschillende ontwikkelingsstadia voor botanisch grasland. Bij botanisch grasland past dan een soortenrijkdom van 20-40 soorten grassen, kruiden en mossen per 25 m² (Schipper, 2014).
- Maaien leidt tot het beste resultaat als het gefaseerd wordt gedaan: per maaibeurt ca 20% laten staan, bijvoorbeeld in de vorm van sinusbeheer. Dit zorgt voor variatie die flora, insecten en vogels ten goede komt.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
13c2	Bufferstrook grasland langs watergang (1-5 meter)	€ 500,00

A13d Botanisch waardevolle hooilandrand

Introductie

Botanisch grasland kan een belangrijke bijdrage leveren aan de leefomgeving van vogels, insecten, amfibieën en kleine zoogdieren. Het gaat vaak om typisch 'ouderwets' grasland met een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren; de aanwezige nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel kunnen vormen voor diverse boerenlandvogels. Door percelen die beweid zijn niet te bloten blijven de 'eilandjes' met langer gras behouden, waardoor deze ook een biodiversiteitswaarde leveren. Het streven is dat er zo'n 15-20 verschillende grassen en kruiden per 25 m² aanwezig zijn op een botanisch graslandperceel.

Doelsoorten van de leefgebieden droge dooradering en open grasland waarvoor botanisch grasland meerwaarde heeft, onder andere: graspieper, patrijs, veldleeuwerik. Ook de kwartelkoning maakt gebruik van deze graslanden. Deze vogel broedt van ca. mei tot augustus, daarom is een rustperiode vanaf medio juni tot later in de zomer gewenst, dit kan via de pakketvarianten met rustperiode.

Botanisch grasland (foto <https://www.collectiefveluwe.nl/botanisch-grasland>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte [7].
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17].
- Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit bijlage 2 ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19a].

Aanvullende beheervoorschriften

Bemesting en andere bewerkingen

- De beheereenheid wordt normaal gesproken niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht. In overleg met het collectief kan een onderhoudsbemesting met ruige mest of bekalking worden gegeven (ongeveer één keer in de 5 jaar, afhankelijk van de situatie ter plekke).
- Het grasland mag niet worden gescheurd en/of gefreesd.

Beweiding en maaien

- Maaien mag na 1 juni. Als er wordt gemaaid, dan maaien en afvoeren. Klepelen is niet toegestaan omdat dat de kruidenrijkdom onderdrukt.
- Op percelen met weinig kruiden en een dichte bezetting met grassoorten kan het nuttig zijn om eerder te maaien om de grasmatten te remmen en kruiden te bevorderen. Waar dit het geval is, zal hiertoe een advies gegeven worden door een ecooloog van het collectief.
- Bij hooilandranden is beweiden niet toegestaan.

Overige

- Randen liggen aan de buitenkant van het perceel.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel, op maximaal 10% van de beheereenheid.
- Chemische bestrijding mag alleen gericht per plant gebeuren op maximaal 10% van het perceel en na goedkeuring door de ecooloog van het Collectief.

Adviezen

- De beheereis van de aanwezigheid van indicatorsoorten [19a] (4 bij alle varianten, behalve botanisch hooiland extra divers: 8 soorten) is bedoeld als indicator voor niet of zeer beperkt bemesten. Dit wordt door de NVWA gecontroleerd. De kwaliteit van botanisch grasland kan ook op een andere manier gemonitord worden, door gebruik te maken van de verschillende ontwikkelingsstadia voor botanisch grasland. Bij botanisch grasland past dan een soortenrijkdom van 20-40 soorten grassen, kruiden en mossen per 25 m² (Schipper, 2014).
- Maaien leidt tot het beste resultaat als het gefaseerd wordt gedaan: per maaibeurt ca 20% laten staan, bijvoorbeeld in de vorm van sinusbeheer. Dit zorgt voor variatie die flora, insecten en vogels ten goede komt.
- Voor fauna kan gedurende één jaar omzetten van botanisch hooiland naar weiland zinvol zijn. Let wel op bijhouden van de wijzigingen in SCAN-ICT en het contract met de deelnemer.
- Botanische graslandranden vormen een waardevolle combinatie met opgaande landschapselementen. In dat geval is het aan te raden dat de randen aan de zonzijde van het landschapselement liggen.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
13d	Botanisch waardevolle hooilandrand	€ 1.660,00

A15 Wintervoedselakker

Introductie

Een wintervoedselveldje is een perceel of strook waar granen en andere zaaddragende planten (bijvoorbeeld bladrammenas) niet worden geoogst of ondergeploegd, maar tot ver in de winter blijven staan. Ze vormen in de herfst en winter een rijke voedselbron voor vogels en bieden dekking. Belangrijk is dat er op tijd gezaaid wordt, zodat de planten tot zaadzetting komen. Vogels komen in grote aantallen op deze wintervoedselveldjes af. Niet alleen zaadetende soorten (zoals de patrijs, geelgors, vink, kneu, keep, groenling), maar ook roofvogels (zoals torenvalk, buizerd, blauwe kiekendief, ransuil, velduil) die hier muizen en zangvogels vangen.

Wintervoedselakker (Foto:

https://www.brabantslandschap.nl/assets/Uploads/GallerijFotos/_resampled/ScaleWidthWyl4MDAiXQ/Wintervoedselakker-winter.jpg)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding)

- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van datum x tot datum y uit zomergraan, wintergraan, bladrammenas, kruiden of een combinatie van deze gewassen [9] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- Gedurende de aanwezigheid van het wintervoedsel wordt een rustperiode aangehouden. Bewerkingen zijn alleen toegestaan in overleg met het collectief.
- Bemesting is toegestaan, omdat dit de zaadzetting en daarmee het ecologische functioneren van dit beheerpakket ondersteunt.

- Een wintervoedselakker kan meerdere jaren op één plek liggen, maar planten met zaden zoals granen nemen wel snel af en vergrassing neemt toe, daarom in overleg met het collectief op tijd vernieuwen.
- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het '[Protocol gebruik herbiciden open akkerland](#)'
- Het hoofdbestanddeel van wintervoedselakkers zijn granen die in de winter en het vroege voorjaar voor dekking en voedsel zorgen. Voedsel bestaat hoofdzakelijk uit graankorrels en zaden. Kruiden worden slechts ingezaaid wanneer die een bijdrage aan het wintervoedsel leveren en het graan niet verdringen, spontaan opgekomen kruiden passen goed in dit pakket.

Adviezen

- Zorg ervoor dat er op tijd gezaaid wordt, zodat het gewas tot bloei en zaadsetting kan komen. Dus bij start op 1 juni: zaaien tussen medio maart en 30 april en bij start per 1 oktober: zaaien in juni-augustus. Maak gebruik van een vals zaai-bed tegen ongewenst onkruid.
- Een wintervoedselakker kan in de tijd afgewisseld worden met een groenbemester of vanggewas om zo de onkruiddruk te verminderen. Dit betekent wisseling van beheerpakket of tijdelijk stoppen met het ANLb beheer op het specifieke perceel. Let er wel op dat het klopt met SCAN-ICT en het contract met de deelnemer.
- Omvang: liever meerdere kleine (max ca 1-1,5 ha) dan enkele grote wintervoedselakkers.
- Ligging: voor zaadetende vogels is opgaande begroeiing en struikgewas langs de wintervoedselakker van meerwaarde, omdat bomen voor beschutting tegen predatie zorgen. Ook in een open gebied heeft een wintervoedselakker meerwaarde.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
15a	Wintervoedselakker 1 juni tot 1 maart	€ 1.835,00
15b	Wintervoedselakker 1 oktober tot 15 maart	€ 1.835,00

A18 Kruidenrijke akker

Introductie

Kruidenrijke akkers bieden broedgelegenheid en voedsel aan akkervogels. De akker bestaat uit een mengsel van graan en akkerkruiden. De akkers worden beperkt bemest (geen kunstmest) en ook chemische onkruidbestrijding wordt vermeden. Granen worden bij voorkeur ruim gezaaid, zodat er ruimte is voor kruiden in de ondergroei. Dit biedt mogelijkheden voor akkervogels, insecten en muizen. Een akker waarvan de stoppel in de winter blijft staan biedt voedsel en dekking.

Doelsoorten van de leefgebieden open akker en droge dooradering die gebruik maken van kruidenrijke akkers zijn bijvoorbeeld: gele kwikstaart, grauwe gors, houtduif, kerkuil, patrijs en ringmus.

De granen dragen ook bij aan doelstelling klimaat. Doordat granen diepe wortels hebben, dragen ze bij aan een bodemstructuur die zorgt voor goede doorlatendheid voor water. Tevens hebben diezelfde wortels ook een gunstig effect op de hoeveelheid koolstof in de bodem.

Foto Florarijke akker (Bron: website Natuurrijk Limburg <https://www.natuurrijklimburg.nl/florarijke-akkers/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- **Pakket a:** Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat vanaf 15 mei tot 15 juli uit granen (geen maïs) en kruiden (ingezaaid of spontaan) [9].
- **Pakket f:** Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat vanaf 15 mei tot 15 juli uit een éénjarige teelt (niet zijnde graan of maïs) en kruiden (ingezaaid of spontaan) [9].

Aanvullende beheervoorschriften

- Geen bemesting met kunstmest, omdat dit pakket er op gericht is een open gewas te telen, met ondergroei van kruiden.
- Dun zaaien (80-100 kg/ha).
- Geen insecticiden en geen chemische onkruidbestrijding gedurende het groeiseizoen.

- Buiten het seizoen chemische onkruidbestrijding enkel pleksgewijs mogelijk conform het [Protocol gebruik herbiciden open akkerland](#),

Adviezen

- 15 mei tot 15 juli is de minimale periode waarop wordt gecontroleerd. Het wordt aangeraden om de periode die het collectief aanhoudt af te stemmen op bescherming van de doelsoorten.
- Dit pakket heeft ecologische meerwaarde als het wordt gecombineerd met een kruidenrijke akkerrand of botanische hooilandrand.
- Wanneer kruiden worden ingezaaid, dan is het advies om hiervoor inheemse, streekeigen zaadmengsels te gebruiken

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
18a	Graan met kruiden	€ 1.835,00
18f	Gewas met kruiden (geen mais)	€ 105,00

A19 Kruidenrijke akkerranden

Introductie

In akkerranden wordt geen gewas geteeld. Ze zijn ingezaaid met een mengsel van grassen, kruiden en granen. Ze worden niet bemest en niet bespoten (uitgezonderd pleksgewijs). Akkerranden brengen het mozaïekpatroon terug in het cultuurlandschap en zijn positief voor akkervogels. Vanwege de geringere bodemverstoring en de grotere bufferwerking boeken brede, meerjarige akkerranden meer natuurresultaat dan smalle, eenjarige randen.

Verschil pakket 19a en 19b

Kruidenrijke akkerranden die overlappen met de wettelijk verplichte bufferstroken ontvangen een lagere vergoeding. Deze worden randen worden afgesloten via pakketvariant 19b. Akkerranden die niet overlappen met een bufferstrook worden via pakketvariant 19a afgesloten.

Kruidenrijke akkerrand (foto <https://www.collectiefutrechttoost.nl/nieuws?start=6>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 augustus uit een combinatie van gras, granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klover), braak (inzaai), een deel van de grassen en kruiden mogen worden gemaaid en afgevoerd [9].

Aanvullende beheervoorschriften

- Akkerranden zijn bij voorkeur meerjarig. Het gebruikte zaadmengsel past bij de regio en het doel van de rand en wordt in overleg met het collectief gekozen. Mengsels met inheemse, streekeigen soorten hebben sterke voorkeur.

- Een rand kan langs de rand van een perceel liggen, maar ook dwars over het perceel, bijvoorbeeld voor randen voor functionele agrobiodiversiteit (vaak gericht op plaagonderdrukkende insecten).
- Eenjarige randen blijven minstens tot 1 maart staan, tenzij ze in het najaar vernieuwd worden.
- Bij vernieuwing van een meerjarige rand in het najaar wordt er tussen 15 augustus en 15 oktober gezaaid.
- Bij vernieuwing van een rand in het voorjaar wordt er tussen 1 maart en 15 mei gezaaid.
- De rand mag in de periode van 15 augustus tot 15 april geploegd worden, afhankelijk van het beheerplan en bovenstaande punten.
- Bij maaiwerkzaamheden wordt het maaisel binnen een maand afgevoerd, tenzij in het beheerplan anders is afgesproken.
- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het [Protocol gebruik herbiciden open akkerland](#) bij agrarisch natuurbeheer.
- Bemesting van de beheereenheid is niet toegestaan, tenzij het gaat om een rand van tenminste 9 meter breed waarin kruiden (eventueel met granen) zijn ingezaaid. In dat geval is een bemesting met vaste mest toegestaan, indien dit passend is binnen het beheerplan.
- De rand wordt niet beweide.
- Dit pakket mag niet gestapeld worden met de bufferstroken in de eco-regeling (GLMC8).

Adviezen

- Als de rand een minimale breedte moet hebben, kan dat in SCAN-ICT worden aangegeven.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
19a	Kruidenrijke akkerrand	€ 2.840,00
19b	Kruidenrijke akkerrand op bufferstrook	€ 1.025,00

L20 Hakhoutbeheer

Introductie

Houtwallen en houtsingels zijn als lijnvormig landschapselement een verbindingsweg door het agrarische landschap voor kleine zoogdieren. Ook amfibieën en insecten, zoals vlinders, maken hier gebruik van. Ze bieden nest-, schuil- en voedselgelegenheid voor vogels zoals geelgors, grauwe klauwier, houtduif en torenvalk en zorgen simpelweg ook voor een aantrekkelijk cultuurlandschap.

Hakhoutbeheer heeft tot doel om gelaagdheid in de houtwal en houtsingel te krijgen, met een kruidlaag, struiklaag en boomlaag. Daarvoor is het nodig om het gefaseerd te beheren. Gefaseerd beheer betekent dat er één keer in de ca 6 jaar groot onderhoud plaatsvindt (tussenkap). Hierbij wordt 1/3 van de houtsingel afgezet. Het heeft meerwaarde om enkele bomen te sparen (overstaanders). Belangrijk hierbij is de aansturing door het collectief. Zonder actief hakhoutbeheer verandert het landschapselement in een bomenrij zonder onderbegroeiing. Dergelijke elementen hebben een veel lagere bijdrage aan de biodiversiteit doordat zij minder schuil- en voedselgelegenheid bieden. In het netwerk van landschapselementen wordt de tussenkap ieder jaar op een andere plaats gepland.

Het jaarlijkse beheer van elementen die geen groot onderhoud nodig hebben is vooral gericht op veiligheid. Voorkomen moet worden dat dood hout valt en gevaar oplevert. Ook kan het nodig zijn om bramen en brandnetels terug te snoeien.

Hakhoutbeheer langs natuurlijke beken draagt bij aan de verbetering van de waterkwaliteit. De kruid-, struik- en boomlaag zorgen voor schaduwwerking en houden de oevers vast. Invallend blad en takken en ingroeierende boomwortels bieden schuilplaatsen en voedsel voor beekfauna. Van belang is om de zijde aan de waterkant niet te snoeien.

Beschadiging van het wallichaam door vertrapping of aanvreten van de vegetatie door vee moet worden voorkomen door het plaatsen van een raster. Als er geen vee loopt, is een raster niet nodig.

Houtwal in Noardlike Fryske Wâlden (<http://www.noardlikefryskewalden.nl/over-nfw/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11].
- Jaarlijks is minimaal 5% tot maximaal 40% van oppervlakte van de beheereenheden in het leefgebied gekapt, geknot, gesnoeid of gedund ten behoeve van handhaven verschijningsvorm [22].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervoorschriften

- De landschappelijke verschijningsvorm moet in stand blijven. Deze wordt vastgelegd in het beheerplan. Bij de bepaling van de verschijningsvorm kan gebruik gemaakt worden van de omschrijvingen van diverse landschapselementen in de Index Landschap.
- Ieder jaar wordt het element gecheckt op dood hout dat een risico oplevert voor de veiligheid. Eventueel worden exoten verwijderd en worden bramen teruggesnoeid.
- Het element bestaat bij voorkeur uit inheemse, streekeigen soorten. Ongewenste (hout)soorten mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.
- Hakhoutbeheer langs natuurlijke beken: jaarlijks tussen 5 en 10% snoeien en kap maximaal één keer per 12 jaar, zijde langs de beek niet snoeien of kappen.
- Het snoeien vindt jaarlijks plaats van 1 januari t/m 14 maart en/of vanaf 1 oktober.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel. Niet branden in het element of in de directe omgeving van het element.
- Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element. Takken mogen wel op rillen worden gelegd.
- Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in het element.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Er wordt beschermd tegen schade als gevolg van beweiding op aangrenzende gronden. Het raster mag niet aan de bomen bevestigd worden.

Adviezen

- Bij aanplant van nieuwe bomen en struiken is het belangrijk om voor autochtoon, streekeigen planten te gaan. Die hebben grote meerwaarde voor de biodiversiteit.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
20a	Hakhoutbeheer - jaarlijks beheer + 1/3 tussenkap in beheerperiode	€ 1.330,00

Meldingen

Nadat het groot onderhoud (afzetten) aan de houtsingel of houtwal is verricht, doet u daarvan binnen 7 dagen melding bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:

- Het nummer van de beheereenheid.
- De oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd.
- De datum waarop het onderhoud is uitgevoerd.

L21 Beheer van bomenrijen

Introductie

Dit pakket bestaat vaak uit knotbomenrijen of oude lanen. Voor het ANLb moeten ze wel langs agrarische percelen liggen.

Knotbomenrijen zijn kenmerkend voor het Nederlandse landschap. Knotten houdt in de betreffende boom eens in de paar jaar van zijn kruin ontdoen waarna deze weer uitloopt. De meest bekende soorten om te knotten zijn wilg, eik, els, es of populier. Vooral oude knotbomen zijn waardevol voor de biodiversiteit vanwege hun functie als broedplek voor vogels als rans- en steenuil, die gebruik maken van aanwezige holtes. De vroeg in het voorjaar bloeiende knotwilgen zijn belangrijk voor wilde bijen en andere insecten die van stuifmeel en nectar leven. De wat ruigere strook tussen de knotbomen biedt een goede leefomgeving voor muizen, etc. die op hun beurt weer als voedsel dienen voor de rans- of steenuil.

Oude lanen vormen, naast een karakteristiek landschapselement, een biotoop voor vleermuizen en hollenbroeders. Om hun ecologische functie goed te vervullen is aaneengeslotenheid van de boomkronen van belang.

Knotbomen (foto <https://www.landschapsfondshollandrijnland.nl/knotbomen/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11].
- Jaarlijks is minimaal 5% tot maximaal 40% van oppervlakte van de beheereenheden in het leefgebied is gekapt, geknot, gesnoeid of gedund ten behoeve handhaven verschijningsvorm [22].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervoorschriften

- Knotbomen worden één keer in de 4 tot 6 jaar geknot.
- Voor overige bomen geldt: jonge bomen worden gemiddeld eenmaal per 5 jaar gesnoeid, en oudere bomen gemiddeld eenmaal per 10 jaar. Bij oudere bomen kan het snoeien zich beperken tot het verwijderen van dood hout (indien noodzakelijk). Na het snoeien is de lengte van de kroon minimaal 2/3 van de totale hoogte van de boom.
- Het snoeien vindt jaarlijks plaats van 1 januari tot en met 14 maart en na 1 oktober.
- Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Er wordt beschermd tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Oudere bomen hebben geen raster nodig bij begrazing door koeien of schapen. Bij begrazing door paarden of geiten is wel een raster nodig. Het raster mag niet aan de bomen bevestigd worden.
- Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel. Het element bestaat bij voorkeur uit inheemse, streekeigen soorten. Ongewenste (hout)soorten mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.

Adviezen

- Voor vleermuizen is aaneengeslotenheid van boomkruinen van belang.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding	
21a	Knotbomenrij <20 cm	€	5,00
21a1	Knotbomenrij 20-60 cm	€	14,60
21a2	Knotbomenrij >60 cm	€	19,45

Meldingen

Uitgevoerd beheer tussen 1 oktober t/m 14 maart, U doet daarvan binnen 7 dagen melding bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:

- Het nummer van de beheereenheid.
- De oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd.
- De datum waarop het onderhoud is uitgevoerd.

L22 Knip- of scheerheg

Introductie

Een knip-of scheerheg is een cultuurhistorische heg, vaak om een boomgaard. Heggen zijn al eeuwen te vinden in het Nederlandse cultuurlandschap. Door het regelmatig knippen heeft de heg een strak en recht uiterlijk, zonder open gaten. Knip-en scheerheggen dragen –mits van voldoende breedte – bij aan de biodiversiteit vanwege hun functie als broed- en leefgebied voor veel soorten. Door minder vaak te snoeien (pakket b), kan de heg uitlopen en gaan bloeien, dit is van belang voor insecten.

Knip- of scheerheg in Limburg (foto <https://www.natuurrijklimburch.nl/beheertip/belangrijke-beheertip-knip-en-scheerheggen/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding)

- Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].
- **Pakket a:** Jaarlijks is minimaal 100% van oppervlakte van de beheereenheden in het leefgebied gekapt, geknot, gesnoeid of gedund ten behoeve handhaven verschijningsvorm [22].
- **Pakket b:** Jaarlijks is minimaal 20% tot maximaal 50% van oppervlakte van de beheereenheden in het leefgebied gekapt, geknot, gesnoeid of gedund ten behoeve handhaven verschijningsvorm [22].

Aanvullende beheervoorschriften

- Van 15 maart tot 16 juli mag niet gesnoeid worden vanwege de natuurbeschermingswet. De heg wordt in een cyclus van minimaal eenmaal per 3 jaar en maximaal eenmaal per jaar gesnoeid (geknip/geschoren) (zie pakketten).
- Na het knippen of scheren heeft de heg een minimale hoogte van 0,8 meter.
- Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en

brandnetel. Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.

- Bemesting is niet toegestaan.
- Niet branden in het element of in de directe omgeving van het element.
- Een raster wordt niet aan de heg bevestigd.
- Het element bestaat bij voorkeur uit inheemse, streekeigen soorten. Ongewenste (hout)soorten mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding	
22a	Knip- en scheerheg - jaarlijks knippen/scheren	€	2,80
22b	Knip- en scheerheg - eenmaal per 2/3 jaar knippen/scheren	€	2,80

Meldingen

Pakket b: Uitgevoerd beheer tussen 1 oktober t/m 14 maart, U doet daarvan binnen 7 dagen melding bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:

- Het nummer van de beheereenheid.
- De oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd.
- De datum waarop het onderhoud is uitgevoerd.

L23 Struweelhaag

Introductie

Struweelhagen vormen een belangrijk leefgebied voor aan struwelen en zomen gebonden flora en fauna van het cultuurlandschap zoals braamsluiper, grasmus en grauwe klauwier.

Struweelhagen onderscheiden zich van de knip- en scheerheg door de extensievere vorm van beheer. Het zijn vrij uitlopende hagen van veelal doornige struikvormers, zoals meidoorn en sleedoorn, die eens in de 5 – 7 jaar worden afgezet. Verder komen in struwelen klimplanten voor als hop, kamperfoelie en bosrank.

Struweel langs natuurlijke beken draagt bij aan de verbetering van de waterkwaliteit. Het zorgt voor schaduwwerking en de wortels houden de oevers vast. Invallend blad en takken, ingroeïende wortels bieden schuilplaatsen en voedsel voor beekfauna. Van belang is om de zijde aan de waterkant niet te snoeien.

Struweelhaag (foto <https://www.landschapsbeheergelderland.nl/plant-een-haag/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in de koppeltabel, basis voor de vergoeding [activiteitsnummer]).

- Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11]
- Jaarlijks is minimaal 5% tot maximaal 40% van oppervlakte van de beheereenheden in het leefgebied is gekapt, geknot, gesnoeid of gedund ten behoeve handhaven verschijningsvorm [22].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervoorschriften

- Van 15 maart tot 16 juli mag niet gesnoeid worden vanwege de natuurbeschermingswet.
- Het struweel wordt periodiek gesnoeid of afgezet. Het snoeien of afzetten vindt plaats van 1 januari tot en met 14 maart en vanaf 16 juli.
- Jaarlijks beheer met groot onderhoud in de contractperiode: Struweelhaag met grootschalig onderhoud. Het element kan vrij uitgroeien en wordt 1 maal per 5 tot 7 jaar of 12 jaar aan drie zijden gesnoeid (één keer in de 6-jarige contractperiode).
- Struweel langs natuurlijke beken: jaarlijks tussen 5 en 10% snoeien en kap maximaal 1 keer per 12 jaar, zijde langs de beek niet snoeien of kappen.
- Het element bestaat bij voorkeur uit inheemse, streekeigen soorten. Ongewenste (hout)soorten mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel. Bemesting is niet toegestaan.
- Een raster mag niet aan het struweel bevestigd worden.
- Niet branden in het element of in de directe omgeving van het element.
- Het gebruik van een klepelmaaier is niet toegestaan.
- Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in het element.

Adviezen

- Verschil met hakhout: in een struweelhaag staan meestal geen overstaande bomen, en de hoogte waarop je terugsnoeit verschilt. Ook doelsoorten verschillen voor een deel.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
23a	Jaarlijks beheer struweelhaag met groot onderhoud in de contractperiode (cyclus 5-7 jaar)	€ 2,35
23b	Jaarlijks beheer struweelhaag met groot onderhoud in de contractperiode (cyclus > 12 jaar)	€ 5,85

Meldingen

Uitgevoerd beheer tussen 1 oktober t/m 14 maart, U doet daarvan binnen 7 dagen melding bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:

- Het nummer van de beheereenheid.
- De oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd.
- De datum waarop het onderhoud is uitgevoerd.

L24 Struweelrand - zoomvegetatie

Introductie

Een struweelrand is een lijnvormig begroeiing van ruigte en struiken met een bedekking van bomen en struiken van 0 tot maximaal 50%. In het geval van bramen mag de struiklaag tot 100% bedekken. De struweelrand kan zich ontwikkelen vanuit een extensief beheerde situatie, bijvoorbeeld onder een rasterdraad, op een steilrand of in een droge greppel. De struweelrand kan ook aangeplant worden. Afhankelijk van het beheer ontstaan dan randen die vooral bestaan uit ruigtekruiden, struiken of een combinatie van beide.

Een struweelrand kan vrij liggend zijn, bijvoorbeeld bij een graslandperceel, maar ook tegen een ander element aanliggen, bijvoorbeeld als overgang van een houtopstand naar het aangrenzende intensiever gebruikte landbouwperceel.

Door het extensieve beheer van deze randen is er veel rust en dekking. Bloeiende ruigtekruiden trekken veel insecten en daarmee vogels. Solitaire struiken zijn voor vogels ideale uitkijk- en zangposten en bieden nestgelegenheid.

Struweelrand langs struweel (Foto Harm Kossen <https://www.natuurrijklimborgzuid.nl/wp-content/uploads/2018/06/Presentatie-Harm-Kossen-ALV-NaLi-Zuid-30-mei-2018.pdf>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in de koppeltabel, basis voor de vergoeding [activiteitnummer]).

- Minimaal 5% tot maximaal 40% van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22].
- Minimaal 5% tot maximaal 35% van de eenheid of van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond dan wel geschoond en gemaaid dan wel gemaaid [23].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervoorschriften

- Van 15 maart tot 16 juli mag niet gesnoeid worden vanwege de natuurbeschermingswet.
- Snoeiwerkzaamheden worden jaarlijks uitgevoerd van 1 januari tot en met 14 maart en/of vanaf 16 juli.

- De houtige soorten worden periodiek teruggezet en de struiken, ruigte of grasvegetatie in de zoom wordt gefaseerd gemaaid. Ieder jaar blijft een deel staan.
- Om ruigte te stimuleren, jaarlijks maar maximaal de helft maaien. Ruigte niet vaker dan eens per 2 à 3 jaar maaien.
- Het deel van de rand met de kruidachtige begroeiing wordt gefaseerd gemaaid, bijvoorbeeld met sinusbeheer.
- Snoeihout mag op stapels of rillen in het element worden verwerkt voor zover dat het element en de begroeiing niet schaadt.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel.
- Beschermen tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Niet branden in het element of in de directe omgeving van het element.
- Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.
- Maak gebruik van autochtone, inheemse soorten.
- Ongewenste houtsoorten mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
24a	Struweelrand-zoomvegetatie Struweelrand jaarlijks beheer + 1 x periodiek beheer eens per 3 jaar (kruidachtige begroeiing en bramen)	€ 310,00
24a1	Struweelrand jaarlijks beheer + 1x periodiek beheer eens per 3 jaar (kruidachtige begroeiing en bramen) + 1 x periodiek beheer 10 ^e jaar (struiken en bomen)	€ 2.180,00

Meldingen

Uitgevoerd beheer (snoeien/schonen en maaien) tussen 1 oktober t/m 14 maart, U doet daarvan binnen 7 dagen melding bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:

- Het nummer van de beheereenheid.
- De oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd.
- De datum waarop het onderhoud is uitgevoerd.

L26 Half- en hoogstamboomgaard

Introductie

Boomgaarden zijn niet alleen landschappelijk waardevol, maar hebben ook ecologische waarde door de aanwezigheid van in holten broedende vogels, zoals de steenuil. Onder de schors van oude bomen leven insecten die jaarrond voedsel bieden aan vogels, zoals boomkruiper en grote bonte specht. In het voorjaar trekt de bloesem insecten aan, zoals hommels, bijen en zweefvliegen.

Een belangrijk onderdeel van de boomgaard is de onderbegroeiing. Een kruidenrijke vegetatie zorgt voor insecten waar diverse vogels op afkomen. Bij beweiding ontstaat een wat pollige structuur in het grasland waar muizen zich thuis voelen; een smakelijk onderdeel op het steenuilenmenu.

Boomgaarden passen in het leefgebied Dooradering. Voorbeelden van doelsoorten zijn Gekraagde roodstaart, houtduif, kerkuil, spotvogel, steenuil en ingekorven vleermuis. Dit pakket kan worden afgesloten in hoogstamboomgaarden en halfstamboomgaarden.

Oude appelboom in hoogstamboomgaard (foto

https://www.brabantslandschap.nl/assets/Uploads/GallerijFotos/_resampled/ScaleWidthWyl4MDAiXQ/Oude-appelboom.JPG)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Minimaal 25% tot maximaal 100% van het leefgebied onder beheer is jaarlijks gesnoeid [22].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervoorschriften

- Van 15 maart tot 16 juli mag niet gesnoeid worden vanwege de natuurbeschermingswet.
- Het snoeien vindt jaarlijks plaats van 1 januari tot en met 14 maart of vanaf 16 juli oktober.
- Appel of peer: bomen tenminste eenmaal per twee jaar gesnoeid. Andere soorten: enkel vorm- of onderhoudsnoei indien nodig.
- Als snoeihout versnipperd wordt, mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.

- De stam van de hoogstamfruitboom mag niet beschadigd worden door vee. Het raster mag niet aan de boom bevestigd worden. Jonge bomen in een weiland met vee zijn voorzien van een boomkorf.
- De onderbegroeiing wordt jaarlijks beweide, of de boomgaard wordt jaarlijks gemaaid waarbij het maaisel wordt afgevoerd.
- Bemesting in overleg met het collectief, bij voorkeur graasdiermest. Bij bemesten worden de fruitbomen en wortels niet beschadigd.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel.
- Niet branden in het element of in de directe omgeving van het element.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
26a	Hoogstamboomgaard	€ 1.850,00

Meldingen

Uitgevoerd beheer (snoeien) tussen 1 oktober t/m 14 maart, U doet daarvan binnen 7 dagen melding bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:

- Het nummer van de beheereenheid.
- De oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd.
- De datum waarop het onderhoud is uitgevoerd.

L27 Hakhoutbosje

Introductie

Boeren hebben al eeuwenlang behoefte aan hout voor allerlei doeleinden. Het kan hierbij gaan om brandhout, staken voor de groentetuin of hout voor gereedschapsstelen. Dit soort bosjes wordt in de volksmond ook wel geriefhoutbosjes genoemd. Dergelijke bosjes worden van oudsher als hakhout beheerd.

Hakhoutbosjes hebben een hoge biodiversiteitswaarde door de combinatie van hoog opgaande bomen en lagere struiken en de kruidachtige vegetatie daaronder. Vogels broeden, schuilen en foerageren er en zoogdieren vinden er een schuilplaats. Op de afgestorven bomen kunnen bijzondere mossen en paddenstoelen voorkomen en het dode hout doet gelijk dienst als een insectenhotel. Veel amfibieën vinden er een overwinteringsplaats en vlinders vinden er voedsel en waardplanten om eieren af te zetten.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen droog en vochtig hakhout. In droog hakhout zijn boomsoorten zoals zomereik, winterik, berk en haagbeuk dominant, in vochtig en nat hakhout zijn boomsoorten zoals zwarte els en gewone es dominant. Droog hakhout groeit wat langzamer en heeft daardoor een langere kapcyclus (ca één keer per 15 jaar) dan vochtig hakhout (ca één keer in de 10 jaar eindkap).

Hakhoutbosjes hebben een belangrijke rol als habitat voor doelsoorten, zoals braamsluiper, gekraagde roodstaart, grote lijster en vliegend hert.

Hakhoutbosje (foto: <https://hetreestdal.nl/wp/wp-content/uploads/2009/02/hakhout.jpg>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11].

- Jaarlijks is minimaal 5% tot maximaal 40% van oppervlakte van de beheereenheden in het leefgebied is gekapt, geknot, gesnoeid of gedund ten behoeve handhaven verschijningsvorm [22].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervoorschriften:

- Van 15 maart tot 16 juli mag niet gesnoeid worden vanwege de natuurbeschermingswet.
- Het snoeien vindt jaarlijks plaats van 1 januari tot en met 14 maart of vanaf 16 juli oktober.
- Een hakhoutbosje in het ANLb heeft een beperkte omvang, tot ca 1 hectare. Het grenst aan landbouwgrond en is aan minimaal drie zijden vrij liggend. Bosjes groter dan 1,5 hectare worden in het NSP niet meer gezien als agrarisch landschapselement maar als natuurterrein. Deze komen dus niet in de landschapslaag.
- Minimaal 80% van de oppervlakte van het bosje wordt als hakhout beheerd en periodiek afgezet in een cyclus van eenmaal in de 6 – 25 jaar. Bosjes die in de contractperiode geen groot beheer nodig hebben, vallen onder jaarlijks beheer.
- Het verschil tussen droog en vochtig hakhout (*pakketvarianten a en b*) is dat droog hakhout langzamer groeit dan vochtig hakhout. Daardoor heeft droog hakhout een beheercyclus van ca één keer in de 15 jaar eindkap en vochtig hakhout ca één keer in de 10 jaar.
- Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt worden voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Slootmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in het element.
- Het element wordt waar nodig beschermd tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Een raster mag niet aan de bomen of struiken bevestigd worden.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel.
- Niet branden in het element of in de directe omgeving van het element.

Adviezen

- Inheemse, autochtone en streekeigen soorten worden gestimuleerd.
- Ongewenste (invasieve) soorten mogen worden bestreden.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
27a	Jaarlijks beheer en groot onderhoud droog hakhoutbosje (zomereik, wintereik, berk en haagbeuk dominant).	€ 3.000,00
27b	Jaarlijks beheer en groot onderhoud vochtig en nat hakhoutbosje (zwarte els en/of gewone es dominant).	€ 3.300,00

Meldingen

Uitgevoerd beheer tussen 1 oktober t/m 14 maart, U doet daarvan binnen 7 dagen melding bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:

- Het nummer van de beheereenheid.
- De oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd.
- De datum waarop het onderhoud is uitgevoerd.

L29 Bosje

Introductie

Een bosje is een vlakvormige houtopstand die vroeger vaak aangeplant en beheerd werd als hakhout, maar tegenwoordig niet meer als hakhout wordt beheerd en is doorgesloten. Dit landschapselement komt in veel agrarische gebieden in Nederland voor en wordt beheerd als bos met hoog opgaande inheemse bomen. Het kan ook als bossingel voorkomen.

Zeker in combinatie met aanliggende zomen en/of kruidenrijke perceelranden leveren deze bosjes een waardevolle bijdrage aan de biodiversiteit. Ze fungeren als leefgebied voor vogels als geelgors (gebruikt de bomen als zangplek), wielewaal, zomertortel, grote lijster, gekraagde roodstaart, torenvalk en ransuil. Vleermuizen maken ook graag gebruik van bosjes, mits er hoge of oude bomen aanwezig zijn. Bosjes vormen ook landhabitat voor amfibieën, zoals de kamsalamander.

Bosje – foto <http://sustainablefootprint.org/nl/tiny-woodlands-are-more-important-than-previously-thought/>

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11].
- Jaarlijks is minimaal 5% tot maximaal 40% van oppervlakte van de beheereenheden in het leefgebied is gekapt, geknot, gesnoeid of gedund ten behoeve handhaven verschijningsvorm [22].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervoorschriften

- Van 15 maart tot 16 juli mag niet gesnoeid worden vanwege de natuurbeschermingswet.
- Het snoeien vindt jaarlijks plaats van 1 januari tot en met 14 maart of vanaf 16 juli oktober.
- Het bosje wordt beheerd als bos met hoog opgaande bomen.
- De randen van het element worden als hakhout beheerd met een cyclus van eens in de 6 – 25 jaar.
- Een bosje in het ANLb heeft een beperkte omvang, tot ca 1 hectare. Het grenst aan landbouwgrond en is aan minimaal drie zijden vrij liggend. Het kan ook als bossingel voorkomen. Bosjes groter dan 1,5 hectare worden in het NSP niet meer gezien als agrarisch landschapselement maar als natuurterrein. Deze komen dus niet in de landschapslaag.

- Bosjes die in de contractperiode geen groot beheer nodig hebben, vallen onder jaarlijks beheer.
- Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt worden voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.
- Het element wordt waar nodig beschermd tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Een raster mag niet aan de bomen of struiken bevestigd worden.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel.
- Niet branden in het element of in de directe omgeving van het element.

Adviezen

- Inheemse, autochtone en streekeigen soorten worden gestimuleerd.
- Ongewenste (invasieve) soorten mogen worden bestreden.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding	
29a	Jaarlijks beheer plus periodiek onderhoud in de contractperiode	€	4.000,00

Meldingen

Uitgevoerd beheer tussen 1 oktober t/m 14 maart, U doet daarvan binnen 7 dagen melding bij het collectief. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:

- Het nummer van de beheereenheid.
- De oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd.
- De datum waarop het onderhoud is uitgevoerd.

A39a Bodemverbetering grasland met enkel ruige stalmest

Introductie

Dit pakket richt zich op verbetering van de bodem van grasland en bouwland door het opbrengen van organische mest, bodemverbeteraars of met plantenresten. De structuur, chemische samenstelling en bodemleven hebben hier baat bij en dit ondersteunt de productiefunctie. Doordat er organische stof wordt toegevoegd aan het perceel, houdt de bodem meer koolstof vast en verbetert de infiltratiecapaciteit van de bodem én kan de bodem het vocht beter vasthouden. Dit pakket past binnen de categorieën Water en Klimaat.

De twee pakketten op grasland onderscheiden zich door het feit dat variant a zich beperkt tot bemesten met ruige stalmest op grasland, daar horen de indicatorsoorten bij.

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit bijlage 2 ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19a].
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17].
- Storrijke vaste mest is opgebracht met mestcode 10,13 (rund), 25 (paard) en 56 (schapen), zie bijlage 5 Normen en mestcodes aanvoer en afvoer (dierlijke) mest. Of met bodemverbeteraars gericht op bodembioïologie.

Aanvullende beheervoorschriften

- Volg de wettelijke uitrijperioden.
- Dit pakket kan alleen worden afgesloten binnen de Categorieën Water en Klimaat.
- Bemesting is alleen toegestaan met vaste storrijke mest.
- De vaste mest wordt in één keer opgebracht.
- Op de oppervlakte wordt ten minste 10 en maximaal 20 ton vaste mest per hectare uitgereden.

Adviezen

- Bodemverbeteraars met dierlijke meststoffen passen niet in variant c, deze moeten verplicht direct na opbrengen worden ondergewerkt volgens de meststoffenwet (kan wel via variant b).
- Plantresten en bodemverbeteraars worden zo veel mogelijk van regionale plantenresten gemaakt. Bijvoorbeeld slootmaaisel of bermmaaisel.
- Bokashi wordt momenteel vooral in pilots en experimenten gebruikt. Daarom nog niet duidelijk of die in dit pakket kan worden gebruikt.
- Deze pakketvarianten kunnen met verschillende eco-activiteiten cumuleren.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
39a	Bodemverbetering grasland met enkel ruige stalmest	€ 1.375,00

Meldingen

Uitgevoerd beheer m.b.t. tot uitrijden ruige stalmest of bodemverbeteraars binnen 7 dagen bij de gebiedscoördinator van desbetreffende gebied worden gemeld met het [Meldingsformulier uitgevoerd beheer](#).

A39b Bodemverbetering bouwland met vaste mest of bodemverbeteraars

Introductie

Dit pakket richt zich op verbetering van de bodem van grasland en bouwland door het opbrengen van organische mest, bodemverbeteraars of met plantenresten. De structuur, chemische samenstelling en bodemleven hebben hier baat bij en dit ondersteunt de productiefunctie. Doordat er organische stof wordt toegevoegd aan het perceel, houdt de bodem meer koolstof vast en verbetert de infiltratiecapaciteit van de bodem én kan de bodem het vocht beter vasthouden. Dit pakket past binnen de categorieën Water en Klimaat.

Onderscheid tussen de twee varianten op bouwland: in variant c worden plantresten en bodemverbeteraars op gebracht waarvoor geen wettelijke verplichting bestaat om onder te werken. In variant b worden ze wel binnen 2 weken ondergewerkt en daar wordt een vergoeding voor gegeven.

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Storrijke vaste mest is opgebracht met mestcode 10,13 (rund), 25 (paard) en 56 (schapen), zie bijlage 5 Normen en mestcodes aanvoer en afvoer (dierlijke) mest. Of met bodemverbeteraars gericht op bodembioïologie.

Aanvullende beheervoorschriften

- Volg de wettelijke uitrijperioden.
- Dit pakket kan alleen worden afgesloten binnen de Categorieën Water en Klimaat.
- Vaste mest en bodemverbeteraars met dierlijke meststoffen worden direct ondergewerkt (dit is een wettelijke verplichting).

Adviezen

- Bodemverbeteraars met dierlijke meststoffen passen niet in variant c, deze moeten verplicht direct na opbrengen worden ondergewerkt volgens de meststoffenwet (kan wel via variant b).
- Plantresten en bodemverbeteraars worden zo veel mogelijk van regionale plantenresten gemaakt. Bijvoorbeeld slootmaaisel of bermmaaisel.
- Bokashi wordt momenteel vooral in pilots en experimenten gebruikt. Daarom nog niet duidelijk of die in dit pakket kan worden gebruikt.
- Deze pakketvarianten kunnen met verschillende eco-activiteiten cumuleren.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant	Beheervergoeding
39b	Bodemverbetering bouwland met vaste mest of bodemverbeteraars € 115,00

Meldingen

Uitgevoerd beheer m.b.t. tot uitrijden ruige stalmest of bodemverbeteraars binnen 7 dagen bij de gebiedscoördinator van desbetreffende gebied worden gemeld met het [Meldingsformulier uitgevoerd beheer](#).

A39c Bodemverbetering bouwland met gewasresten

Introductie

Dit pakket richt zich op verbetering van de bodem van grasland en bouwland door het opbrengen van organische mest, bodemverbeteraars of met plantenresten. De structuur, chemische samenstelling en bodemleven hebben hier baat bij en dit ondersteunt de productiefunctie. Doordat er organische stof wordt toegevoegd aan het perceel, houdt de bodem meer koolstof vast en verbetert de infiltratiecapaciteit van de bodem én kan de bodem het vocht beter vasthouden. Dit pakket past binnen de categorieën Water en Klimaat.

Onderscheid tussen de twee varianten op bouwland: in variant c worden plantresten en bodemverbeteraars op gebracht waarvoor geen wettelijke verplichting bestaat om onder te werken. In variant b worden ze wel binnen 2 weken ondergewerkt en daar wordt een vergoeding voor gegeven.

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Plantresten en/of andere bodemverbeteraars al dan niet opgebracht, zijn ondergewerkt binnen 2 weken na aanbrengen [30].

Aanvullende beheervoorschriften

- Volg de wettelijke uitrijperioden.
- Dit pakket kan alleen worden afgesloten binnen de Categorieën Water en Klimaat.
- Plantenresten worden in één keer opgebracht en binnen twee weken na aanbrengen ondergewerkt.
- Enkel bodemverbeteraars zonder dierlijke meststoffen vallen onder dit pakket (bv compost, stro, e.a.)

Adviezen

- Bodemverbeteraars met dierlijke meststoffen passen niet in variant c, deze moeten verplicht direct na opbrengen worden ondergewerkt volgens de meststoffenwet (kan wel via variant b).
- Plantresten en bodemverbeteraars worden zo veel mogelijk van regionale plantenresten gemaakt. Bijvoorbeeld sloopmaaisel of bermmaaisel.
- Bokashi wordt momenteel vooral in pilots en experimenten gebruikt. Daarom nog niet duidelijk of die in dit pakket kan worden gebruikt.
- Deze pakketvarianten kunnen met verschillende eco-activiteiten cumuleren.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
39c	Bodemverbetering bouwland met gewasresten, incl. stro & groenbemesters en onderwerken	€ 480,00

Meldingen

Uitgevoerd beheer m.b.t. onderwerken gewasresten, bodemverbeteraars binnen 7 dagen bij de gebiedscoördinator van desbetreffende gebied worden gemeld met het [Meldingsformulier uitgevoerd beheer](#).

A39d Bodemverbetering op grasland met vaste mest of bodemverbeteraars

Introductie

Dit pakket richt zich op verbetering van de bodem van grasland en bouwland door het opbrengen van organische mest, bodemverbeteraars of met plantenresten. De structuur, chemische samenstelling en bodemleven hebben hier baat bij en dit ondersteunt de productiefunctie. Doordat er organische stof wordt toegevoegd aan het perceel, houdt de bodem meer koolstof vast en verbetert de infiltratiecapaciteit van de bodem én kan de bodem het vocht beter vasthouden. Dit pakket past binnen de categorieën Water en Klimaat.

Op variant d mogen naast ruige mest ook andere vaste meststoffen of bodemverbeteraars worden opgebracht, vanwege de ruimere mogelijkheden is de vergoeding voor d een stuk lager.

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17].
- Storrijke vaste mest is opgebracht met mestcode 10,13 (rund), 25 (paard) en 56 (schapen), zie bijlage 5 Normen en mestcodes aanvoer en afvoer (dierlijke) mest. Of met bodemverbeteraars gericht op bodembioïologie.

Aanvullende beheervoorschriften

- Volg de wettelijke uitrijperioden.
- Dit pakket kan alleen worden afgesloten binnen de Categorieën Water en Klimaat.
- Vaste mest of bodemverbeteraars voor grasland worden in één keer opgebracht.

Adviezen

- Bodemverbeteraars met dierlijke meststoffen passen niet in variant c, deze moeten verplicht direct na opbrengen worden ondergewerkt volgens de meststoffenwet (kan wel via variant b).
- Plantresten en bodemverbeteraars worden zo veel mogelijk van regionale plantenresten gemaakt. Bijvoorbeeld slootmaaisel of bermmaaisel.
- Bokashi wordt momenteel vooral in pilots en experimenten gebruikt. Daarom nog niet duidelijk of die in dit pakket kan worden gebruikt.
- Deze pakketvarianten kunnen met verschillende eco-activiteiten cumuleren.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
39d	Bodemverbetering op grasland met vaste mest of bodemverbeteraars	€ 115,00

Meldingen

Uitgevoerd beheer m.b.t. tot uitrijden ruige stalmest of bodemverbeteraars binnen 7 dagen bij de gebiedscoördinator van desbetreffende gebied worden gemeld met het [Meldingsformulier uitgevoerd beheer](#).

A41a Ontwikkeling kruidenrijk grasland: Verschralen voedselrijk grasland (plus aansluitend kuikenveld)

Introductie

Dit pakket is bedoeld voor percelen waar je (extensief) kruidenrijk grasland wilt ontwikkelen, maar die nu nog zeer soortenarm zijn. Deze percelen worden bijvoorbeeld gedomineerd door witbol of bestaan nog geheel uit Engels raaigras. Verschralen van de bodem bevordert de kruidenrijkdom, dat wil zeggen dat er niet wordt bemest, er geen bagger wordt opgebracht en het maaisel wordt afgevoerd. Ook door beweiding achterwege te laten, voorkom je bemesting van het perceel en zorg je voor een snellere verschraling van het perceel. Vroeg maaien is van belang om het dominantiestadium van witbol te doorbreken, dan wel om zoveel mogelijk voedingsstoffen af te voeren. Omdat de eerste snede in het broedseizoen is, zal er naar nesten gezocht moeten worden.

Witbol domineert hier de vegetatie, terugdringen door tweede helft mei te maaien (foto <https://www.ecopedia.be/planten/gestreepte-witbol>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Er wordt aantoonbaar gezocht naar nesten. Gevonden nesten zijn geregistreerd (bijv op stalkaart of via geo-informatie) [5].
- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte [7].
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17].
- Minimaal 2 verschillende indicatorsoorten uit bijlage 2 ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19a].
- **Pakket a** (verschralen productief grasland): Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, via een rustperiode van 1 april tot 27 april [5].
- **Pakket c** (kuikenveld bij verschralen productief grasland): Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, via een rustperiode (vanaf 1 april) tot 15 juni [5].

Aanvullende beheervoorschriften

- Het beheer begint met **pakket a**: rust en nesten registreren.
- Als er nesten en kuikens worden gevonden, worden deze beschermd door die delen van het grasland niet te maaien. Deze delen – kuikenvelden met rust – kunnen worden omgezet in **pakket c**.
- De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.
- De beheereenheid wordt jaarlijks minimaal drie keer gemaaid en afgevoerd. De eerste maaibeurt gebeurt zo vroeg mogelijk, om een te zwaar gewas en een eventuele dominantie van witbol te voorkomen, de laatste maaibeurt is in september/oktober.
- Als er een kruidenrijk deel aanwezig is (bijvoorbeeld in de randen), dan blijft minimaal 10% van het kruidenrijke deel per maaibeurt staan. Per maaibeurt kan dat rouleren.
- (Na)beweiding is mogelijk vanaf 1 augustus.
- Het gewas moet kort de winter in.
- Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of ingezaaid.
- Klepelen is niet toegestaan.

Adviezen

- Het ontwikkelen van kruidenrijk grasland vergt maatwerk. Belangrijk is om de uitgangssituatie goed te beoordelen en een meerjarig beheerplan op te stellen. Denk aan afwisseling met pakket extensief beweiden.
- Bij nabeweiding de veedichtheid afstemmen met het collectief.
- Als er geen vogels broeden of kuikens aanwezig zijn, wordt alleen **pakket a** gebruikt.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding	
41a	Verschralen voedselrijk grasland	€	545,00
41c	Verschralen voedselrijk grasland plus aansluitend kuikenveld	€	895,00

A41b Ontwikkeling kruidenrijk grasland: Doorbreken Witbol dominantie (plus aansluitend kuikenveld)

Introductie

Dit pakket is bedoeld voor percelen waar je (extensief) kruidenrijk grasland wilt ontwikkelen, maar die nu nog zeer soortenarm zijn. Deze percelen worden bijvoorbeeld gedomineerd door witbol of bestaan nog geheel uit Engels raaigras. Verschralen van de bodem bevordert de kruidenrijkdom, dat wil zeggen dat er niet wordt bemest, er geen bagger wordt opgebracht en het maaisel wordt afgevoerd. Ook door beweiding achterwege te laten, voorkom je bemesting van het perceel en zorg je voor een snellere verschraling van het perceel. Vroeg maaien is van belang om het dominantiestadium van witbol te doorbreken, dan wel om zoveel mogelijk voedingsstoffen af te voeren. Omdat de eerste snede in het broedseizoen is, zal er naar nesten gezocht moeten worden.

Witbol domineert hier de vegetatie, terugdringen door tweede helft mei te maaien (foto <https://www.ecopedia.be/planten/gestreepte-witbol>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Er wordt aantoonbaar gezocht naar nesten. Gevonden nesten zijn geregistreerd (bijv op stalkaart of via geo-informatie) [5].
- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte [7].
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17].
- Minimaal 2 verschillende indicatorsoorten uit bijlage 2 ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19a].
- **Pakket b** (doorbreken Witbol dominantie): Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, via een rustperiode van 1 april tot 22 mei [5].
- **Pakket d** (kuikenveld bij doorbreken Witbol dominantie): Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, via een rustperiode (vanaf 1 april) tot 15 juni [5].

Aanvullende beheervoorschriften

- Het beheer begint met **pakket b**: rust en nesten registreren.
- Als er nesten en kuikens worden gevonden, worden deze beschermd door die delen van het grasland niet te maaien. Deze delen – kuikenvelden met rust – kunnen worden omgezet in **pakket d**.
- De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.
- De beheereenheid wordt jaarlijks minimaal drie keer gemaaid en afgevoerd. De eerste maaibeurt gebeurt zo vroeg mogelijk, om een te zwaar gewas en een eventuele dominantie van witbol te voorkomen, de laatste maaibeurt is in september/oktober.
- Als er een kruidenrijk deel aanwezig is (bijvoorbeeld in de randen), dan blijft minimaal 10% van het kruidenrijke deel per maaibeurt staan. Per maaibeurt kan dat rouleren.
- (Na)beweiding is mogelijk vanaf 1 augustus.
- Het gewas moet kort de winter in.
- Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of ingezaaid.
- Klepelen is niet toegestaan.

Adviezen

- Het ontwikkelen van kruidenrijk grasland vergt maatwerk. Belangrijk is om de uitgangssituatie goed te beoordelen en een meerjarig beheerplan op te stellen. Denk aan afwisseling met pakket extensief beweiden.
- Bij nabeweiding de veedichtheid afstemmen met het collectief.
- Als er geen vogels broeden of kuikens aanwezig zijn, wordt alleen **pakket b** gebruikt.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
41b	Doorbreken Witbol dominantie	€ 965,00
41d	Doorbreken Witbol dominantie plus aansluitend kuikenveld	€ 1.245,00

A42 Legselbeheer op bouwland: nestbescherming

Introductie

Dit pakket helpt boeren bij de bescherming van nesten en kuikens op bouwland. Het gaat dus vaak om maïsland, maar niet uitsluitend. Doordat bekend is waar nesten en kuikens aanwezig zijn, kunnen werkzaamheden daarop worden afgestemd.

Contact met veldmedewerkers en/of vrijwilligers is erg belangrijk. Zij brengen de nesten en kuikens in kaart, waarbij zoveel mogelijk vanaf de rand van het perceel gemonitord wordt. Nesten worden geregistreerd, het liefst digitaal. Nesten worden beschermd tegen verstoring via verplaatsen, nestbeschermers of via uitstellen van zaaien van het gewas.

Kievit op bouwland met uitgesteld zaaien, fragment (foto <https://boerin.files.wordpress.com/2016/05/bewegingscamera-bij-kievitsnest-1.jpg>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Er wordt aantoonbaar gezocht naar nesten. Gevonden nesten en/of kuikens zijn geregistreerd (bijvoorbeeld op stalkaart of via geo informatie) en worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen of beschermd via het plaatsen van nestbeschermers. Voor specifieke soorten kan nestgelegenheid worden geplaatst [5].

Aanvullende beheervoorschriften

- De beheereenheid wordt tijdens het broedseizoen één of meerdere malen gecontroleerd op aanwezige legfels. Monitoring van nesten en kuikens zoveel mogelijk zonder betreding van het veld uitvoeren (bijvoorbeeld vanaf de rand van het perceel of met drones).

- Nesten moeten worden geregistreerd en je moet ook aan kunnen tonen dat er naar nesten gezocht is, ook als er geen nesten zijn. Het liefst zien we dat nesten digitaal worden geregistreerd (Boerenlandvogelmonitor, BFVW, Avimap), met een registratie die up-to-date is. Registeren kan eventueel via stalkaarten.
- Legselbeheer op bouwland en een rustperiode op bouwland heeft alleen zin als er aangrenzend opgroeihabitat voor kuikens aanwezig is. Daarom moet er ook gezorgd worden voor opgroeihabitat, zoals kruidenrijke akkerranden of direct aangrenzend weidevogelgrasland.

Adviezen

- Vooral percelen waar de groenbemester niet te vol uit de winter komt zijn geschikt.
- Op zand en löss moet (o.a.) na de teelt van maïs een vanggewas gezaaid worden en daarom moet maïs op tijd geoogst kunnen worden. Om die reden is bij dit pakket een vroegrijpend maisgewas gewenst.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
42a	Nestbescherming op bouwland	€ 20,00
Aanvulling gevonden nesten:		
	Kievit	€ 30,00
	Grutto	€ 80,00
	Wulp	€ 80,00
	Scholekster	€ 80,00
	Tureluur	€ 80,00
	Zomertaling	€ 100,00

Meldingen

Na de rustperiode geldt er een meldingsplicht als er bewerkingen worden uitgevoerd. Minimaal 48 uur voor de bewerking plaatsvindt, moet worden gecontroleerd of er nog nesten en/of kuikens aanwezig zijn (zie Bijlage 4 Protocol Maaiwerkzaamheden).

A42b Legselbeheer op bouwland en uitgesteld zaaien: rustperiode

Introductie

Dit pakket helpt boeren bij de bescherming van nesten en kuikens op bouwland. Het gaat dus vaak om maïsveld, maar niet uitsluitend. Doordat bekend is waar nesten en kuikens aanwezig zijn, kunnen werkzaamheden daarop worden afgestemd.

Contact met veldmedewerkers en/of vrijwilligers is erg belangrijk. Zij brengen de nesten en kuikens in kaart, waarbij zoveel mogelijk vanaf de rand van het perceel gemonitord wordt. Nesten worden geregistreerd, het liefst digitaal. Nesten worden beschermd tegen verstoring via verplaatsen, nestbeschermers of via uitstellen van zaaien van het gewas.

Kievit op bouwland met uitgesteld zaaien, fragment (foto <https://boerin.files.wordpress.com/2016/05/bewegingscamera-bij-kievitsnest-1.jpg>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Er wordt aantoonbaar gezocht naar nesten. Gevonden nesten en/of kuikens zijn geregistreerd (bijvoorbeeld op stalkaart of via geo informatie) en worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen of beschermd via het plaatsen van nestbeschermers. Voor specifieke soorten kan nestgelegenheid worden geplaatsd [5].
- Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen via een rustperiode van datum x tot datum y waarbij de vrijwaring tenminste 14 kalenderdagen duurt (zie pakketvarianten) [5].

Aanvullende beheervoorschriften

- Nesten moeten worden geregistreerd en je moet ook aan kunnen tonen dat er naar nesten gezocht is, ook als er geen nesten zijn. Het liefst zien we dat nesten digitaal worden geregistreerd (Boerenlandvogelmonitor, BFVW, Avimap), met een registratie die up-to-date is. Registeren kan eventueel via stalkaarten.
- Legselbeheer op bouwland en een rustperiode op bouwland heeft alleen zin als er aangrenzend opgroeihabitat voor kuikens aanwezig is. Daarom moet er ook gezorgd worden voor opgroeihabitat, zoals kruidenrijke akkerranden of direct aangrenzend weidevogelgrasland.

Adviezen

- Vooral percelen waar de groenbemester niet te vol uit de winter komt zijn geschikt.
- Op zand en löss moet (o.a.) na de teelt van maïs een vanggewas gezaaid worden en daarom moet maïs op tijd geoogst kunnen worden. Om die reden is bij dit pakket een vroegrijpend maisgewas gewenst.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
42b	Rustperiode op bouwland 15 maart -15 mei	€ 355,00

A43 Bloemenblok

Introductie

Bloemenblokken bieden voedsel, veiligheid en voortplantingshabitat. Vogels vinden er veilige broedgelegenheid en voedsel voor kuikens. Patrijzenkuikens en jongen van andere boerenlandvogels eten in de eerste twee weken van hun leven voornamelijk insecten. Dit eiwitrijke voedsel is essentieel voor de groei van kuikens. Daarnaast is er volop zaad te vinden in de herfst en winter én bladgroen aan het einde van de winter als de zaden op raken. Bovendien biedt de begroeiing dekking tegen predatoren en slechte weersomstandigheden. Naast patrijzen zijn er nog vele andere vogelsoorten die van een bloemenblok kunnen profiteren. Ook vlinders, bijen en hommels profiteren van het grote aanbod van bloemen.

Bloemenblok in de zomer (foto <https://www.brabantslandschap.nl/ontdek-de-natuur/fotogalerij/fotos-nieuwsberichten/akkervogelbeheer-werpt-vruchten-of/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 augustus uit ingezaaide kruiden of kruiden in combinatie met granen [9].

Aanvullende beheervoorschriften

- Een bloemenblok ligt meerdere jaren op één plek.
- Een bloemenblok is minimaal 0,5 ha groot en 20 m breed.
- Bij aanleg in het voorjaar start de voorbereiding in maart-april met een vals zaaibed, om latere onkruidproblemen te voorkomen. Aanleg in het najaar is ook een optie.
- Het blok wordt ingezaaid met een speciaal samengesteld mengsel, zie informatie uit [het Partridge project](#).
- Er wordt gezaaid in een lage zaaidichtheid (7 kg/ha).
- Elk jaar wordt de helft van ieder bloemenblok ondergewerkt en opnieuw ingezaaid. In het tweede jaar de eerste helft, in het derde jaar de andere helft en in het vierde jaar weer de

eerste helft. Hierdoor ontstaat er de nodige variatie in begroeiing. Let op dat er bij het halveren van het bloemenblok geen smalle stroken ontstaan. Voor 1 juni staat er zo weer een gewas.

- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het [Protocol gebruik herbiciden open akkerland](#) bij agrarisch natuurbeheer.
- Bemesting van het bloemenblok is niet toegestaan.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
43a	Bloemenblok	€ 2.840,00

A44 Keverbank

Introductie

Een keverbank is een verhoogde strook akkerland begroeid met ruige grassen en kruiden met een smalle strook kale grond. De verhoogde strook ligt een halve meter hoger dan de omliggende grond en is drie meter breed. Door de verhoogde ligging is een keverbank warmer en droger dan het omringende akkerland, waardoor insecten, zoals loopkevers, zich er thuis voelen. Insecten kunnen er ook overwinteren.

Voor akkervogels (zoals de patrijs) biedt een keverbank warmte, dekking, insecten als voedsel voor kuikens en een veilige plek om te nestelen. Keverbanken bieden de patrijs en andere akkervogels (o.a. veldleeuwerik en gele kwikstaart) in de lente en zomer voedsel, schuilplaatsen en nestgelegenheid. In de herfst en winter vinden ze er dekking.

Keverbanken zijn ook nuttig voor natuurlijke plaagbestrijding. In de lente trekken loopkevers en spinnen vanuit de keverbank het naastgelegen gewas in en vreten daar grote aantallen bladluizen, slakken en andere plagen.

Keverbank (foto <https://anbbrabant.nl/2020/12/21/oproep-aan-boeren-om-keverbanken-aan-te-leggen/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte. [7].
- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 augustus uit ingezaaide kruiden en braak (spontane opkomst en inzaai) [9].

Aanvullende beheervoorschriften

- Een keverbank wordt aangelegd midden in het perceel, minstens 6m vanaf de perceelsrand om geen predatoren te lokken. Zie voor werkwijze: [Partridge project](#).
- De vegetatie op het verhoogde deel is meerjarig.
- In het eerste jaar na het zaaien wordt de keverbank één of twee keer gemaaid (op 10 cm hoogte) en het maaisel wordt afgevoerd.
- De strook met groene braak parallel aan het opgehoogde deel wordt zoveel mogelijk kaal gehouden door deze strook in het groeiseizoen maximaal 2 keer te cultivateren/eggen.
- Mechanische bestrijding van plaagonkruiden is gedurende het gehele jaar pleksgewijs toegestaan.

Adviezen

- Omdat een keverbank op zichzelf een smal element is, wordt deze bij voorkeur gecombineerd met een andere maatregel, zoals een bloemenblok of een meerjarige akkerrand.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
44a	Keverbank	€ 3.000,00

A45 Kievitstrook

Introductie

Een kievitstrook is een speciale kruidenrijke akkerrand of -strook die kievitskuikens, maar ook andere akker- en weidevogels dekking en voedsel biedt. Het is een strook akkerland op een perceel waar veel kuikens rondlopen en waar de bewerking zo lang uitgesteld wordt dat er geen gewas (meestal maïs) meer gezaaid wordt. In plaats daarvan wordt een strook met rust gelaten en komt er een spontane vegetatie op. Deze braakliggende stroken kunnen ook midden op het perceel liggen. Een mooie vervolgstap is om deze strook in het najaar in te zaaien met een kruidenrijk akkermengsel.

Kievitstrook (foto <https://www.rtvfocus zwolle.nl/glb-pilot-over-kievit-succesvol-afgerond/amp/>)

Beheer

Beheerreizen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 15 maart tot 15 juli uit braak – spontane opkomst [9].

Aanvullende beheervoorschriften

- Een kievitstrook bestaat uit een strook van minimaal 6 meter.
- De strook wordt van 15 maart tot 15 juli niet bewerkt.
- Dit pakket kan het beste gecombineerd worden met pakket 42 (*Legselbeheer op bouwland*), het wordt dan als strook in of rand langs het perceel gelegd. Het mag niet overlappen.

Adviezen

- De rand bestaat bij begin rustperiode uit kaal gemaakte grond waar een spontane vegetatie kan opkomen. Indien er bij aanvang van de pakketperiode al een vrij zware begroeiing aanwezig is, kan deze worden ondergewerkt.
- Dit pakket is vooral geschikt voor gebieden waar nog niet zo lang aan boerenlandvogelbeheer gedaan wordt en waar nog maar kort door kieviten en andere boerenlandvogels wordt gebroed.
- Na het opgroeien van de kuikens (maar niet voor 15 juli) kan de rand worden ingezaaid met een kruiden- of graskruidenmengsel, zodat er in het volgende jaar een kruidenrijke rand aanwezig is.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
45a	Kievitstrook	€ 2.840,00

A46 Verbrede bufferstrook

Introductie

Een verbrede bufferstrook is een akkerrand langs open water. Het is een aanvulling op de verplichte bufferstrook vanuit het 7^e NAP. Op bufferstroken wordt geen gewas geteeld. Ze zijn ingezaaid met een mengsel van grassen en kruiden. Ze worden niet bemest en niet bespoten. Vanwege de geringere bodemverstoring en de grotere bufferwerking boeken brede, meerjarige akkerranden meer resultaat voor de waterkwaliteit dan smalle, eenjarige randen.

Bufferstrook (foto https://agrarischwaterbeheer.nl/system/files/documenten/boek/droge_en_natte_bufferstroken.pdf)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 augustus uit gras, ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), groene braak (spontane vegetatie) of een combinatie van deze [9].
- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte [7].

Aanvullende beheervoorschriften

- Verbrede bufferstroken liggen langs de verplichte bufferzones.
- De breedte van de rand is afhankelijk van de breedte van pakket 46a1 (Verbrede bufferstrook niet productief). Gezamenlijk zijn pakket 46a en 46a1 4 meter breed.
- Bij maaiwerkzaamheden wordt het maaisel binnen een maand afgevoerd, tenzij in het beheerplan gegronde redenen zijn aangevoerd om dit niet te doen.
- Bemesting van de beheereenheid en chemische bestrijdingsmiddelen zijn niet toegestaan.
- Dit pakket mag niet gestapeld worden met de bufferstroken in de eco-regeling (GLMC8).

Adviezen

- Als de rand een minimale breedte moet hebben, kan dat in SCAN-ICT worden aangegeven.
- Verbrede bufferzones zijn bij voorkeur meerjarig, het gebruikte zaadmengsel past bij de regio en het doel van de rand en wordt in overleg met het collectief gekozen. Mengsels met inheemse, autochtone soorten hebben sterke voorkeur, vanwege de meerwaarde voor biodiversiteit, maar voor de bufferwerking is een grazige vegetatie ook passend.

Pakketvarianten en beheervergoedingen

Pakketvariant		Beheervergoeding
46a	Verbrede bufferstrook (regio 2)	€ 3.935,00
46a	Verbrede bufferstrook (regio 1)	€ 2.840,00

Bijlage 1 Cumulatietabel

Cumulatie is het ‘stapelen’ van pakketten. In onderstaande tabel wordt in de tweede kolom aangegeven welke cumulatiemogelijkheden er binnen ANLb zijn. In de derde kolom wordt aangegeven met welk grondgebruik het pakket gecombineerd kan worden.

Pakket	Cumulatiemogelijkheden	Grondgebruik
1	Cumulatie toegestaan met 7	Grasland
2	Cumulatie niet toegestaan	Grasland
3	Cumulatie niet toegestaan	Grasland
4	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland / grasland
5	Cumulatie toegestaan met 7	Grasland
6	Cumulatie toegestaan met 7	Grasland
7	Alleen toegestaan in combinatie met 1, 5 en 6	Grasland
9	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
10	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
12	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement (sloot)
13	Cumulatie niet toegestaan	Grasland
15	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
18	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
19	Cumulatie niet toegestaan	Bouwland
20	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
21	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
22	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
23	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
24	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
26	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
27	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement
29	Cumulatie niet toegestaan	Landschapselement

Bijlage 2 Indicatorsoorten

Indicatorsoorten	Ellenberg waarde	vochttoestand		kleur	latijns		
	nutrienten (gem)	vochtig	droger				
Bosanemoon	5,7	vochtig	droger	wit	Anemone nemorosa		
Achillea soorten	5,1 - 5,3	vochtig	droger	wit	Achillea millefolium, Achillia ptarmica		
Gewone engelwortel	5,8	vochtig		wit	Angelica sylvestris		
Kervel	5,5	vochtig		wit	Anthriscus cerefolium		
Madeliefje	5,8	vochtig		wit	Bellis perennis		
Dotterbloem	5,4	vochtig		geel	Caltha palustris		
Campanulasoorten	3,8 - 4,8		droger	lila-blauw, blauw	Campanula rotundifolia, Campanula rapunculus		
Pinksterbloem	5,6	vochtig		lila	Cardamine pratensis		
Knikkende distel	5,4		droger	paars	Carduus nutans		
Karwij	5,7	vochtig		wit-roze	Carum carvi		
Knoopkruid	5,1	vochtig	droger	rood	Centaurea jacea		
Hoornbloemsoorten	4,3 - 5,6	vochtig	droger	wit	Cerastium arvense, Cerastium fontanum		
Cichorei	5,3 - 5,5	vochtig		roze-wit	div Cichorium soorten		
Kale jonker	5,0	vochtig		paars	Cirsium palustre		
Streepzaadsoorten	5,5		droger	geel	Crepis biennis, Crepis capillaris		
Orchisoorten	3,1 - 4,3	vochtig		wit-roze-paars	div Dactylorhiza soorten		
Wilde peen	5,4		droger	wit	Daucus carota		
Slangenkruid	4,3		droger	blauw	Echium vulgare		
Lidrus	5,6	vochtig		nvt	Equisetum palustre		
Dopheide	2,1	vochtig		roze	Erica tetralix		
Kruisdistel	5,1		droger	wit	Eryngium campestre		
Gewone reigersbek	5,1		droger	rood/paars/wit	Erodium cicutarium		
Koninginnekruid	5,8	vochtig		roze	Eupatorium cannabinum		
Moerasspirea	5,6	vochtig		roomwit	Filipendula ulmara		
Walstrosoorten	4 - 5,3	vochtig	droger	wit	div Galium soorten		
Ooievaarsbeksoorten	5,1 - 6	vochtig	droger	roze, blauw	Geranium molle, Geranium pratense		
Hondsdrif	6,1	vochtig	droger	blauwpaars	Glechoma hederacea		
Muizenoor	3,4		droger	geel	Hieracium pilosella		
Hertshooisoorten	3,9 - 5,1	vochtig	droger	geel	div. Hypericum soorten		
Gewoon biggenkruid	4,0		droger	geel	Hypochaeris radicata		
Gele lis	5,9	vochtig		geel	Iris pseudacorus		
Zandblauwtje	2,9		droger	blauw	Jasione montana		
Veldlathyrus	5,7	vochtig	droger	geel	Lathyrus pratensis		
Leeuwentandsoorten	4,1 - 5,4		droger	geel, blauwgrijs	Leontodon autumnalis, Leontodon saxatilis		
Gewone margriet	5,0	vochtig	droger	wit	Leucanthemum vulgare		
Rolklaversoorten	4,2 - 5,1	vochtig	droger	geel	div Lotus soorten		

Echte koekoeksbloem	5,1	vochtig		roze	Lychnis flos-cuculi		
Wederiksoorten	5 - 5,4	vochtig		geel	div Lysimachia soorten		
Grote kattenstaart	5,4	vochtig		paarsrood	Lythrum salicaria		
Hopklaver	5,6	vochtig	droger	geel	Medicago lupulina		
Watermunt	5,5	vochtig		blauw	Mentha aquatica		
Vergeet-mij-nietje soorten	3,3 - 5,9	vochtig	droger	blauw	div Myosotis soorten		
Gagel	3,3	vochtig		geel	Myrica gale		
Pijptorkruid	5,8	vochtig		wit	Oenanthe fistulosa		
Klein vogelpootje	3,5		droger		Ornithopus perpusillus		
Wilde marjolein	4,7		droger	roze-wit	Origanum vulgare		
Veenwortel	6	vochtig		roze-rood	Persicaria amphibia		
Varkenskarwij	5,5	vochtig	droger	geel-groen	peucedanum carvifolia		
Smalle weegbree	5,3		droger	wit	Plantago lanceolata		
Vleugeltjesbloem	3,4	vochtig	droger	blauw-roze-wit	Polygala vulgaris		
Potentilla soorten	3,1 - 5,8	vochtig	droger	geel	div Potentilla soorten		
primula-soorten	4,3 - 6	vochtig	droger	geel	div primula soorten		
Brunel	4,7	vochtig		blauw	Prunella vulgaris		
boterbloemsoorten m.u.v. blaartrekkende boterbloem	4,8 - 5,9	vochtig	droger	geel	div Ranunculus soorten		
Ratelaarsoorten	3,9 - 4,4	vochtig	droger	geel	Rhinantus angustifolius, Rhinantus minor		
zuring soorten m.u.v. ridderzuring	3,8 - 6	vochtig	droger	groenrood	div Rumex soorten		
Kruipwilg	3,6	vochtig	droger	nvt	Salix repens		
Veldsalie	4,3		droger	blauw	Salvia pratensis		
Blauw glidkruid	5,6	vochtig		blauw	Scutellaria galericulata		
Silenesoorten	4,6 - 6,1		droger	wit roze	div Silene soorten		
Moerasandoorn	6,2	vochtig		roze	Stachys palustris		
Grasmuur	4,9	vochtig		wit	Stellaria graminea		
Blauwe knoop	3,2	vochtig	droger	blauw	Succisa pratensis		
Boerenwormkruid	5,5		droger	geel	Tanacetum vulgare		
Paardenbloem	5,8	vochtig	droger	geel	Taraxacum officinale		
Poelruit	5,4	vochtig		geel	Thalictrum flavum		
Wilde tijm	2,6		droger	roze-paars	Thymus serpyllum		
Gele morgenster	5,5		droger	geel	Tragopogon pratensis		
Klaversoorten	3,8 - 5,8	vochtig	droger	wit/rood/grijs	div Trifolium soorten		
Echte valeriaan	5,9	vochtig		roze	Valeriana officinalis		
Ereprijssoorten	4,9 - 5,5	vochtig	droger	blauw	div Veronica soorten		
Wikkesoorten, m.u.v voederwikke	5,3 - 5,8	vochtig	droger	blauw	div Vicia soorten		

Bijlage 3 Checklist onkruidbestrijding

Het protocol Chemische onkruidbestrijding houdt in dat Collectief Rivierenland de grootst mogelijke zorgvuldigheid toepast bij volveldse bespuitingen van herbiciden op akkerpercelen met een overeenkomst Agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Dit met als doel om het gebruik van herbiciden tot het minimum te beperken.

Als u toch gebruik wil maken van chemische onkruidbestrijding, is het noodzakelijk dat u vooraf onderstaand checklist invult. Neem vooraf contact op met uw lokale ANV-coördinator van Collectief Rivierenland.

Op basis van een volledig ingevulde checklist zal Collectief Rivierenland beoordelen of chemische bestrijding van onkruiden in deze situatie gepast en toegestaan.

Wat doet u met het ingevulde formulier?

Deze checklist dient u als deelnemer ANLb volledig in te vullen voorafgaand aan de bespuiting. U zorgt dat de ingevulde checklist bij de coördinator van uw ANV komt. Dat kan per post, per email door van de ingevulde checklist een pdf te maken en deze te mailen of persoonlijk af te geven op het kantoor van uw ANV. Op basis van de checklist vindt een beoordeling plaats en neemt de coördinator contact met u op over de uitkomst van deze beoordeling.

Bedrijfsgegevens

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Telefoonnummer:

E-mail:

KvK nummer:

Nummer beheereenheid (zie beheercontract):

1 Perceelsinformatie

- 1.1 Bij volvelds akkerbeheer: wat is het gewas dat geteeld wordt?.....
- 1.2 Bij volvelds akkerbeheer: wat voor gewas is er vorig jaar geteeld?.....
- 1.3 Bij volvelds akkerbeheer: wat voor gewas is er 2 jaar geleden geteeld?.....
- 1.4 Hoe lang is dit perceel al een Kruidenrijke akker(rand)?
- 1.5 Is er sprake van een toenemende onkruiddruk? ☐ ja ☐ nee
- 1.6 Is in de twee jaren voorafgaand geen grond van buitenaf aangevoerd dat afkomstig is van slootkanten, braakliggend terrein of elders? ☐ ja ☐ nee

2 Zaaibedbereiding

- 2.1 Hoe is de stoppel van vorig jaar ondergewerkt in het voorjaar?
- 2.2 Is voor het onderwerken van de stoppel gemaaid of gebloot? ☐ ja ☐ nee
- 2.3 Is voor de inzaai een kerende grondbewerking uitgevoerd? ☐ ja ☐ nee
- 2.4 Is bij inzaai in het voorjaar minimaal één keer gebruik gemaakt van de "valszaaibedmethode"? ☐ ja ☐ nee
- 2.5 Er is rekening gehouden met de meest gunstige zaaiomstandigheden (vocht en temperatuur)? ☐ ja ☐ nee

3 Bemesting

- 3.1 Is het perceel of de perceelsrand bemest met organische mest, compost of andere organische reststoffen met daarin onkruidzaden, welke eenmaal tot ontwikkeling gekomen, chemisch bestreden zouden moeten worden? ☐ ja ☐ nee

4 Gewasontwikkeling

- 4.1 Hoe was de ontwikkeling in het voorjaar?
- Was er sprake van droogte? ☐ ja ☐ nee
- Was er sprake van te natte omstandigheden? ☐ ja ☐ nee
- 4.2 Hoe was de ontwikkeling in de loop van de zomer?

5 Onkruidbestrijding

- 5.1 Kunt U probleemonkruiden herkennen? ☐ ja ☐ nee
- 5.2 Wat zijn de probleemonkruiden van dit perceel / in deze rand?

Wortelonkruiden:

Akkerdistel	<i>Cirsium arvense</i>	☐ ja	☐ nee
Akkermelkdistel	<i>Sonchus arvensis</i>	☐ ja	☐ nee
Akkermunt	<i>Mentha arvensis</i>	☐ ja	☐ nee
Bijvoet	<i>Artemisia vulgaris</i>	☐ ja	☐ nee
Haagwinde	<i>Convolvulus sepium</i>	☐ ja	☐ nee
Heermoes	<i>Equisetum arvense</i>	☐ ja	☐ nee
Kweek	<i>Elytrigia repens</i>	☐ ja	☐ nee
Ridderzuring	<i>Rumex obtusifolius</i>	☐ ja	☐ nee
Veenwortel	<i>Persicaria amphibia</i>	☐ ja	☐ nee

Zaadonkruiden:

Gewoon varkensgras	<i>Polygonum aviculare</i>	☐ ja	☐ nee
Hanepoot	<i>Echinochloa crus-galli</i>	☐ ja	☐ nee
Kamille soorten	<i>Matricaria spec.</i>	☐ ja	☐ nee
Knopkruid soorten	<i>Galinsoga spec.</i>	☐ ja	☐ nee
Melganzenvoet	<i>Chenopodium album</i>	☐ ja	☐ nee
Melkdistel soorten	<i>Sonchus spec.</i>	☐ ja	☐ nee
Perzikkruid	<i>Persicaria maculosa</i>	☐ ja	☐ nee
Vogelmuur	<i>Stellaria media</i>	☐ ja	☐ nee
Zwaluwtong	<i>Fallopia convolvulus</i>	☐ ja	☐ nee
Zwarte nachtschade	<i>Solanum nigrum</i>	☐ ja	☐ nee

Andere soort, namelijk

- 5.3 Met hoeveel procent is het perceel / de rand bezet met deze soort(en)?
- < 10% ☐ ja ☐ nee
- > 10% < 25% ☐ ja ☐ nee
- > 25% < 50% ☐ ja ☐ nee
- > 50 % ☐ ja ☐ nee
- 5.4 Zijn probleemonkruiden vanaf het moment van inzaai effectief pleksgewijs bestreden, bijvoorbeeld door te wieden? ☐ ja ☐ nee
- 5.5 Heeft U ten tijde van de mogelijkheid tot maaien zoveel mogelijk de veronkruide plekken uitgemaaid? ☐ ja ☐ nee
- 5.6 U heeft bij de bestrijding binnen de beheermogelijkheden zoveel mogelijk rekening gehouden met het bloeitijdstip(zaadvorming) van probleemonkruiden? ☐ ja ☐ nee
- 5.7 Heeft u zich er vooraf van vergewist al het mogelijke te hebben gedaan om probleemonkruiden te bestrijden? ☐ ja ☐ nee
- 5.8 Is plaatselijk bluten of maaien een optie? ☐ ja ☐ nee
- 5.9 Is onderploegen van het gewas met nazaaien van een groenbemester een optie? ☐ ja ☐ nee
- 5.10 Is de veronkruiding nog met pleksgewijze bespuiting te bestrijden? ☐ ja ☐ nee

Maak een aantal foto's en voeg die (digitaal) bij deze checklist.

Datum:

Plaats:

Naam:

Handtekening:

Collectief Rivierenland
Waalbandijk 82
4054 MG Echteld
info@collectiefrivierenland.nl

Bijlage 4

Protocol maaiwerkzaamheden op grasland in weidevogelgebieden

U heeft een ANLb weidevogelbeheerpakket, al dan niet met een rustperiode. Als in het voorjaar het gras geoogst wordt, willen we voorkomen dat er weidevogelnesten en/of -pullen verloren gaan. U dient u zich daarom te houden aan het volgende protocol:

1. Vooraf: Communiceren met weidevogelvrijwilliger of veldcoördinator collectief Rivierenland

Voorafgaand aan de maaiwerkzaamheden heeft u, 48 uur van te voren, contact met de weidevogelvrijwilliger of veldcoördinator collectief Rivierenland in uw gebied. Zij hebben dan de tijd om, al dan niet gebruik makend van een drone, uw percelen te controleren op de aanwezigheid van weidevogelnesten en/of rondlopende kuikens. Nesten worden gemarkeerd. Bij aanwezigheid van kuikens worden er in overleg met de veldcoördinator afspraken gemaakt over (last minute beheer) maatregelen en al dan niet maaien.

2. Vooraf: Maatregelen en/of lastminute beheer afspraken?

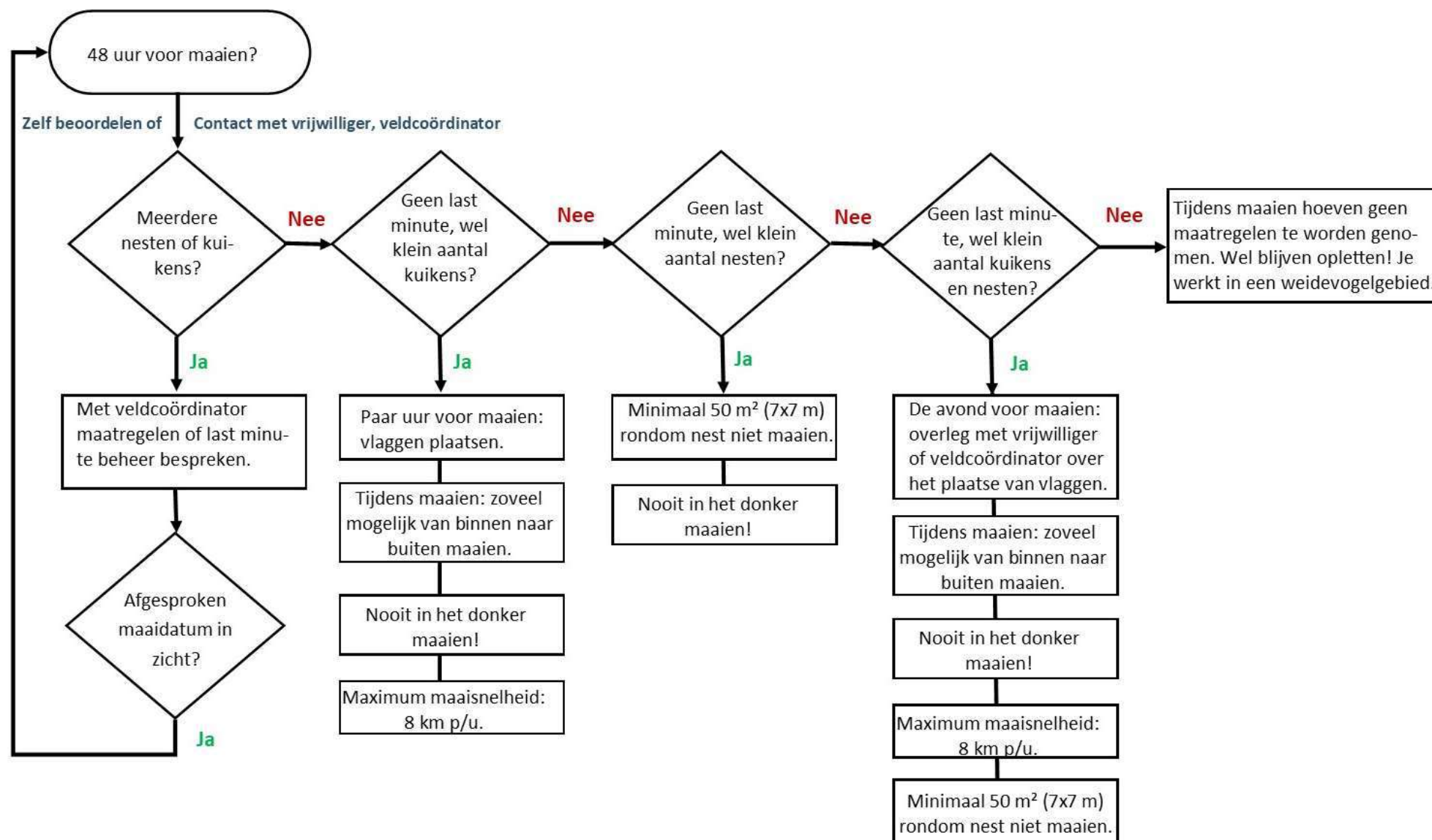
Als de vrijwilliger, veldcoördinator collectief Rivierenland of agrariër zelf constateert dat er op het te maaien perceel weidevogels alarmeren, wijst dat op kuikens of nesten. De veldcoördinator collectief Rivierenland, vrijwilliger en agrariër hebben contact met elkaar en bespreken te nemen maatregelen. Zo nodig maken veldcoördinator en agrariër last minute beheer afspraken. Waarbij de maaiwerkzaamheden dan in de vorm van stroken, een deel van het perceel of op het gehele perceel voor een bepaalde periode wordt uitgesteld.

De veldcoördinator collectief Rivierenland bevestigt per mail de gemaakte afspraken: De tijdsduur van het uitstel, de manier van uitstel (stroken, deel of gehele perceel niet maaien) en tarief van de extra vergoeding.

3. Geen last minute afspraken nodig, wel maaien?

Als er geen last minute afspraken gemaakt zijn, maar er wel een klein aantal nesten of kuikens aanwezig zijn, moet tijdens maaien altijd rekening gehouden met de volgende maatregelen:

- Zo veel mogelijk van binnen naar buiten maaien om kuikens niet in een steeds kleiner stuk hoog gras op te sluiten. Overleg bij twijfel hierover met de veldcoördinator collectief Rivierenland.
- Er wordt alleen bij daglicht gemaaid. In het donker, bij gevaar, “drukken” weidevogels en hun kuikens zich tegen de grond. Ze blijven dus zitten, worden niet gezien en mogelijk uitgemaaid.
- Maximum maaisnelheid is 8 km per uur.
- Gebruik van een wildredder wordt aanbevolen.
- Bij aanwezigheid van kuikens: Een paar uur voorafgaand aan het maaien vlaggen plaatsen om kuikens naar andere percelen te verjagen. Let op: Er moet wel wind aanwezig zijn, immers de vlaggen moeten ritselen en geluid maken. Eventueel kan vrijwilliger tijdens maaien op de tractor meegenomen worden. Hij kan kuikens verjagen.
- Bij aanwezigheid van nesten: Rondom de nesten moet een enclave gras van minimaal 50 m² (ongeveer 7x7 meter) blijven staan. Bij het schudden mag er absoluut geen gras op het nest terecht komen!

Bijlage 5

Tabel 11

Normen en mestcodes aanvoer en afvoer (dierlijke) mest

Waarvoor gebruiken?

De forfaitaire gehalten aan stikstof en fosfaat per ton mest, onderscheiden naar diersoort, diercategorie en mestsoort, gebruikt u voor de bepaling van de hoeveelheid fosfaat en stikstof in (dierlijke) mest die in een jaar forfaitair (dus zonder te wegen, bemonsteren en analyseren) van uw bedrijf is afgevoerd of aangevoerd. Voor een aantal mestcodes is geen forfait vastgesteld.

Hoe te gebruiken?

Voor de berekening vermenigvuldigt u de hoeveelheid aan- en afgevoerde (dierlijke) mest met de bijbehorende norm. Voert u de mest van uw bedrijf af zonder wegen, bemonsteren en analyseren? Vermeld dan de mestcodes op het Vervoersbewijs Dierlijke Mest. Vermeld ook de juiste opmerkingscode. Op onze website vindt u de voorwaarden voor het forfaitair afvoeren van (dierlijke) mest.

Diersoort	Omschrijving	Mestcode	Kg stikstof per ton	Kg fosfaat per ton
Rundvee	Vaste mest	10	6,4	3,2
	Filtraat na mestscheiding	11	4,0	1,3
	Gier	12	4,0	0,2
	Koek na mestscheiding	13	16,9	9,8
	Drijfmest behalve van vleeskalveren	14	4,0	1,5
	Bewerkte kalvergier	17	4,2	5,0
	Vleeskalveren, witvlees	18	3,2	1,2
	Vleeskalveren, rosevlees	19	5,5	2,2
Kalkoenen	Mest, alle systemen	23	30,1	22,9
Kippen	Drijfmest	30	9,9	6,2
	Dieppitstal, kanalenstal	31	24,3	22,1
	Mestband	32	26,0	20,9
	Mestband + nadroog	33	32,6	26,3
	Geheel of gedeeltelijk strooiselstal (incl. volièrestal/scharrelstal)	35	26,8	24,9
Vleeskuikens en parelhoenders	Mest, alle systemen	39	31,1	15,4
Varkens	Vaste mest	40	8,1	8,0
	Filtraat na mestscheiding	41	6,8	1,6
	Gier	42	2,0	0,9
	Koek na mestscheiding	43	25,7	21,4
	Drijfmest fokzeugen, incl. biggen, opfokzeugen/-beren, dekberen	46	3,8	2,4
	Drijfmest vleesvarkens	50	6,4	3,8
Schapen	Mest, alle systemen	56	8,5	4,7
Geiten	Drijfmest	60	4,8	2,5
	Vaste mest	61	9,1	4,8
Nertsen	Vaste mest	75	27,7	45,7
	Drijfmest	76	7,9	3,1
Eenden	Vaste mest	80	9,7	9,4
	Drijfmest	81	5,8	3,8
Konijnen	Vaste mest	90	11,3	11,7
	Drijfmest met percentage droge stof < 2,5%	91	0,81	0,14
	Drijfmest	92	4,4	3,0
Paarden	Vaste mest	25	4,8	2,5

Diersoort	Omschrijving	Mestcode	Kg stikstof per ton	Kg fosfaat per ton
Ezels	Vaste mest	26	5,0	3,0
Pony 's	Vaste mest	27	4,7	3,2
Herten	Vaste mest	95	7,1	5,3
Waterbuffels	Mest, alle systemen	96	4,1	2,1
Knobbelgans	Vaste mest	97	8,9	8,1
Grauwe gans	Vaste mest	98	8,9	8,1
Fazanten en patrijzen	Vaste mest	99	32,6	17,7
Struisvogels, emoes en nandoes	Vaste mest	100	23,1	18,7
Vleesduif	Vaste mest	101	23,1	18,7
Bruine rat	Vaste mest	102	11,9	11,7
Tamme muis	Vaste mest	103	11,9	11,7
Cavia	Vaste mest	104	11,9	11,7
Goudhamster	Vaste mest	105	11,9	11,7
Gerbil	Vaste mest	106	11,9	11,7
	Fase 1 substraat	107	5,5	3,1
	Fase 2 substraat ³	108		
	Fase 3 substraat ¹	109	8,0	4,4
	Champost ²	110	7,0	3,9
	Compost ³	111		
	Zeer schone compost ³	112		
	Zuiveringsslib vloeibaar ³	113		
	Zuiveringsslib steekvast ³	114		
	Kunstmest ³	115		
	Overige mestsoorten ³	116		
	Gescheiden champost ⁴	117	7,1	4,1

1 Fase 3 substraat is het product dat van het compostbedrijf wordt vervoerd naar de champignonkwekerij.

2 Champost is het product dat van de champignonkwekerij wordt afgevoerd.

3 Voor deze mestcodes zijn geen forfaits vastgesteld.

4 Gescheiden champost: de doorgroeide dekaarde wordt gescheiden van het champignonsubstraat. De met mycelium doorgroeide dekaarde met champignonresten die overblijft na scheiding kan worden afgevoerd als overige organische meststof.

Bijlage 6 Overzicht beheervergoedingen

In onderstaand overzicht staat de beheervergoeding per pakketvariant per jaar voor de periode t/m 2023. De vergoedingen worden na afloop van een beheerjaar (1 jan t/m 31 dec) uitbetaald aan de deelnemer.

Code	Pakketnaam	Pakketvariant		Jaarlijkse vergoeding (€)*	Eenheid
01	Grasland met rustperiode	a	Rust van 1 april tot 1 juni	495,00	Hectare
		b	Rust van 1 april tot 8 juni	695,00	Hectare
		c	Rust van 1 april tot 15 juni	795,00	Hectare
		d	Rust van 1 april tot 22 juni	860,00	Hectare
		l	Rust van 1 mei tot 15 juni, voorweiden	295,00	Hectare
		m	Rust van 8 mei tot 22 juni, voorweiden	295,00	Hectare
02	Kuikenvelden	a	Periode 1 mei tot 1 augustus, 2 weken	345,00	Hectare
		b	Periode 1 mei tot 1 augustus, 3 weken	545,00	Hectare
		c	Periode 1 mei tot 1 augustus, 4 weken	805,00	Hectare
		d	Periode 1 mei tot 1 augustus, 5 weken	925,00	Hectare
		e	Periode 1 mei tot 1 augustus, 6 weken	940,00	Hectare
03	Plas-dras	p	Plasdras 1maart – 1juli	2.630,00	Hectare
04	Legselbeheer	a	Nestbescherming op grasland	20,00	Hectare (basis-vergoeding)
	Aanvulling gevonden nesten (bij pakket a):	+	Kievit	30,00	Nest
			Tureluur	80,00	Nest
			Grutto	80,00	Nest
			Wulp	80,00	Nest
			Scholekster	80,00	Nest
			Zomertaling	100,00	Nest
	Legselbeheer	d	Nestbescherming op grasland met 2 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus	365,00	Hectare
		e	Nestbescherming op grasland met 3 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus	565,00	Hectare
		f	Nestbescherming op grasland met 4 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus	825,00	Hectare
		g	Nestbescherming op grasland met 5 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus	945,00	Hectare
		h	Nestbescherming op grasland met 6 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus	960,00	Hectare
05	Kruidenrijk grasland	a	Rustperiode van 1 april tot 15 juni	1.375,00	Hectare
		b	Rustperiode van 1 april tot 22 juni	1.580,00	Hectare
		c	Rustperiode van 1 april tot 1 juli	1.695,00	Hectare
06	Extensief beweide grasland	c	Beweiding 1 mei tot 15 juni, minimaal 1 en maximaal 3 GVE	700,00	Hectare
07	Ruige mest	a	Ruige mest rijland	115,00	Hectare
09	Poel en klein historisch water	a	Kleine poel met jaarlijks beheer en groot onderhoud <175m2	160,00	Stuk
		b	Grote poel met jaarlijks beheer en groot onderhoud >175 m2	285,00	Stuk
10	Natuurvriendelijke oever	a	Natuurvriendelijke oever	1,25	Meter
		b	Natuurvriendelijke oever met schapenbegrazing	1,25	Meter
12	Duurzaam slootbeheer	b	Ecologisch slootschonen	0,65	Meter
13	Botanisch grasland	a	Botanisch weiland	1.315,00	Hectare
		b	Botanisch hooiland	1.505,00	Hectare
		c	Botanisch waardevolle weiderand	1.315,00	Hectare
		c1	Botanisch waardevolle weiderand (WSRL)	1.315,00	Hectare
		c2	Bufferstrook grasland langs watergang (1-5 meter)	500,00	Hectare

		d	Botanisch waardevolle hooilandrand	1.660,00	Hectare
15	Wintervoedselakker	a	Wintervoedselakker 1 juni tot 1 maart	1.835,00	Hectare
		b	Wintervoedselakker 1 oktober tot 15 maart	1.835,00	Hectare
18	Kruidenrijke akker	a	Graan met kruiden	1.835,00	Hectare
		f	Gewas met kruiden (geen mais)	105,00	Hectare
19	Kruidenrijke akkerrand	a	Kruidenrijke akkerrand	2.840,00	Hectare
		b	Kruidenrijke akkerrand op bufferstrook	1.025,00	Hectare
20	Hakhoutbeheer	a	Hakhoutbeheer - jaarlijks beheer + 1/3 tussenkap in beheerperiode	1.330,00	Hectare
21	Beheer van bomenrijen	a	Knotbomenrij <20 cm	5,00	Stuk
		a1	Knotbomenrij 20-60 cm	14,60	Stuk
		a2	Knotbomenrij >60 cm	19,45	Stuk
22	Knip- of scheerheg	a	Knip- en scheerheg - jaarlijks knippen/scheren	2,80	Meter
		b	Knip- en scheerheg - eenmaal per 2/3 jaar knippen/scheren	2,80	Meter
23	Struweelhaag	a	Jaarlijks beheer struweelhaag met groot onderhoud in de contractperiode (cyclus 5-7 jaar)	2,35	Meter
		b	Jaarlijks beheer struweelhaag met groot onderhoud in de contractperiode (cyclus > 12 jaar)	5,85	Meter
24	Struweelrand	a	Struweelrand-zoomvegetatie Struweelrand jaarlijks beheer + 1 x periodiek beheer eens per 3 jaar	310,00	Hectare
		a1	Struweelrand jaarlijks beheer + 1x periodiek beheer eens per 3 jaar + 1 x periodiek beheer 10e jaar	2.180,00	Hectare
26	Half- en hoogstamboomgaard	a	Hoogstamboomgaard	1.850,00	Hectare
27	Hakhoutbosje	a	Jaarlijks beheer en groot onderhoud droog hakhoutbosje (zomereik, wintereik, berk en haagbeuk dominant).	3.000,00	Hectare
		b	Jaarlijks beheer en groot onderhoud vochtig en nat hakhoutbosje (zwarte els en/of gewone es dominant).	3.000,00	Hectare
29	Bosje	a	Jaarlijks beheer plus periodiek onderhoud in de contractperiode	4.000,00	Hectare
39	Bodemverbetering	a	Bodemverbetering grasland met enkel ruige stalmest	1.375,00	Hectare
		b	Bodemverbetering bouwland met vaste mest of bodemverbeteraars	115,00	Hectare
		c	Bodemverbetering bouwland met gewasresten, incl stro & groenbemesters en onderwerken	480,00	Hectare
		d	Bodemverbetering op grasland met vaste mest of bodemverbeteraars	115,00	Hectare
41	Ontwikkeling Kruidenrijk grasland	a	Verschralen voedselrijk grasland	545,00	Hectare
		b	Doorbreken Witbol dominantie	965,00	Hectare
		c	Verschralen voedselrijk grasland plus aansluitend kuikenveld	895,00	Hectare
		d	Doorbreken Witbol dominantie plus aansluitend kuikenveld	1.245,00	Hectare
42	Legselbeheer op bouwland	a	Nestbescherming op bouwland	20,00	Hectare (basis-vergoeding)
		b	Rustperiode op bouwland 15 maart -15 mei	355,00	Hectare
	Aanvulling gevonden nesten (bij pakket a):	+	Kievit	30,00	Nest
			Tureluur	80,00	Nest
			Grutto	80,00	Nest
			Wulp	80,00	Nest
			Scholekster	80,00	Nest

			Zomertaling	100,00	Nest
43	Bloemenblok	a	Bloemenblok	2.840,00	Hectare
44	Keverbank	a	Keverbank	3.000,00	Hectare
45	Kievitstrook	a	Kievitstrook	2.840,00	Hectare
46	Verbrede bufferstrook	a	Verbrede bufferstrook (regio 2)	3.935,00	Hectare
		a	Verbrede bufferstrook (regio 1)	2.840,00	Hectare

* Door afrondingen kan het voorkomen dat de daadwerkelijke vergoeding enkele centen afwijkt van het bedrag dat hierboven staat vermeld.